Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД УНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ,
БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-нээ гарана. | № 191 (17914) | 1988 оной августын 20, суббото | Сэн 3 мүн.

КПСС-эй ЦК-гай ПОЛИТБЮРОДО

Ургаса хуряалгые үнгэргэхэ, үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ, хүдөө ажахын продукци худалдалгаар гүрэнэй захил дүүргэхэ талаар партийна комитедүүдэй, совет ба ажахын зүргаануудай, колхоз, совхозуудай эмхидхэлэй хүдэлмэри шангадхаха тухай асуудал КПСС-эй ЦК-гай Политбюро августын 18-да эзэлжээтэ заседани дээрээ хаража үзэбэ. Компартинуудай ЦК-нуудай нэгэдэхи секретарьнар, зарим союзна республикануудай Министрнүүдэй Советүүдэй түрүүлэгшэнэр, партийн хэдэ хэдэн крайкомуудай, обкомуудай нэгэдэхи секретарьнао асуудалые зүбшэн хэлсэлгэдэ хабаадаба. Ургаса хуряалгые, бусад халуун хүдэлмэрийе эмхитэйгээр түгэсхэхэ, агропромышленна бүхы комплексые, нэн түрүүн мал ажалые үбэлдэ бэлдэхэ, ерээдүйн ургасын үндэһэ һуури байгуулха гэзэшэ ниитэ гүрэнэй ба политическэ удха шанартай зорилгонуд болоно, тэдэнийе хэр амжалтатайгаар шиидхэлгэнээ хүн зонийе эдеэ хоолоор хангалгын һайжаралга дулдыдаха гээд онсолон тэмдэглэгдэбэ.

Хуряалгын хүдэлмэрийе хангалгада, таряан ажалай ба мал ажалай продуктнуудые үйлэдбэрилэн бэлэдхэлгые дээшэлүүлгэдэ горитой дүтүүдунданууд ушарна гээд зарим республикануудай, хизаагнууд ба областьнуудай коммунистнууд-хүтэлбэрилэгшэдэй, мүн тэрэшэлэн зарим министрнүүдэй анхарал хандуулагдаба. Ороной зарим районуудта тохёолдоһон орёо байдалые олохон партийна комитедүүд, партийна эхин организацинууд шүүмжэлхэ ёһоор сэгнэжэ үзэдэггүй, һанаа амар, харюусалгагүй ябадалтай эбсэдэг, эмхидхэлэй хүдэлмэриин ба хүнүүдые эдеэ хоолой зүйлнүүдээр хангалгын хоорондохи холбоое ойлгодоггүй байһан дээрэнээ нэн түрүүн эдэ дүтүү дунданууд гарана.

Түс асуудалаар тогтоол баталагдан абтаба. Союзна республикануудай Компартинуудай ЦК-нуд, партийн крайкомуд, обкомуд, окружкомуд, горкомуд болон райкомуд, колхоз, совхозуудай, болбосоруулгын предприятинуудай партийна комитедүүд ажалша коллективүүдтэ эмхидхэлэй болон политическэ хүдэлмэри шангадхаха, ороһоһото, тэжээлэй, техническэ болон бусад ургамалнуудые хуряалгын эршые хурдадхахын тула бии байгаа хүсэнүүдые, арга боломжонуудые хүсэд дүүрэнээр элсүүлхэ, ургуулһан ургасаяа найдамтайгаар хадагалха, саг соонь болбосоруулха, бүдүүн ба шэмэтэ тэжээлэй нөөсэнүүдые нэмээхэ бүхы арга боломжонуудые хэрэглэхэ эзэргэтэй гээд тогтоол соо тэмдэглэгдэнэ. Ургаса хуряалгада, болбосоруулгын промышленность, мүн хүдөө нютагуудта социальна һалбари хүгжөөлгэдэ городуудай хүсэ шадал ба мүнгэн зөөри үргэнөөр хабаадуулха.

Ороһоо, мяха, һү, хартаабха ба хүдөө ажахын бүсад продуктнуудые худалдаха талаар гүрэнэй захилые жэншэдгүй дүүргэхын түлөө ажахынуудай коммунистнууд-хүтэлбэрилэгшэдтэ ба мэргэжэлтэдтэ шанга эрилгэ табиха хэрэгтэй. Арендэ харилсаануудые үргэдхэхын ба гүнээгырүүлхын тулада ажал хэрэгэй оршон байдал, шухала эрхэ нүхэсэл байгуулха, мяханай ба һүнэй нөөсэнүүдые ехэ болгохын тулада хэлсээтэ гуримаар хубиин хамһабариин ажахынуудые үргэнөөр хэрэглэхэ.

Партийна организацинууд хүдэлмэрэз түргөөр хубилган шэнэдхэхэ, нэмэлтэ заабаринуудые хүлеэжэ байнгүй, Бухэсоюзна XIX партийна конференциин ба КПСС-эй ЦК-гай июлиин (1988 он) Пленумэй заабаринуудай ёһоор эдеэ хоолой асуудалнуудые бүри эдэбхитэйгээр, бүүр даагаад шиидхэхэ үялгатай.

Совет уголовно хуулиие саашадань нарижуулха хэмжээнүүд тухай асуудал хаража үзэгдэбэ. СССР Союзай, болон союзна республикануудай уголовно, хуулиин шэнэ үндэһэ һууриин проектые бэлдэхэ гэзэшэ, социалис хуулита гүрэниие бүрилдүүлхэ хүдэлмэриин шухала хубинь болоно гэжэ заседани дээрэ тэмдэглэгдэбэ. Манай обществодо боложо байһан хубилалтанууд, хуулиин, демократиин, хуулиин урда эрхэтэдэй адли байлгын, үнэн зүбэй ба гуманизмын, совет хуули эбдэдэг хүнүүдэй зэмсэз заагүй амсадаг байлгын гол ёһонууд хуулиин тус документ соо харуулагдана.

Уголовно харюусалгын тохогдодог ябадалнуудые тоолоһон бүридхэл горитойгоор хороохо, бараг, эзлтэй ябадалнуудые захиргаанай шиидхэбэрээр ба журамай талаар хэнэггүдэдэг гэмтэ ябуулганнуудай тоодо оруулха шухала гэжэ анхарал хандуулагдаба. Олониитэдэ ехэ аюултай бэшэ гэмтэ ябадал хэнэн эрхэтэдтэ олониитын эүгһөө нүлөө үзүүлхэ хэмжээнүүдые, яла түлүүлэгтэй, мүн эрхэ сулөөе хаһалгатай холбоотой бэшэ бусад хэнээлтэнүүдые хэрэглэхэ арга боломжые горитойгоор үргэдхэхэ бологдоно. Гэхэ зуура хүшэр хүндэ гэмтэ ябадал хэнэн хүнүүд, заһарха дурагуй, гэмтэ ябадал дахин дахин хэдэг хүнүүд тушаа ямаршье хүнгэлэлтэ хэгдэхэ ёһогүй.

Түс проектые үргэнөөр зүбшэн хэлсэхэ, СССР-эй Верховно Советэй сессиин баталамжада табигдаха хуулиин проектын эсэсэй текст соо зүбшэн хэлсэлгын дүнгүудые хараада абаха гэжэ СССР-эй Верховно Советэй Президиумдэ дурадхаха хэрэгтэй гэжэ ЦК-гай Политбюро тоолобо.

Эб найрамдал бэхижүүлгын, арадуудай хоорондоо үгэзэ ойлголсолгын аша туһада гадаадын оронуудтай СССР-эй соёлой талаар харилсаа холбоо эмхидхэлгые нарижуулха талаар дурадхалнууд заседани дээрэ дэмжэгдэнэн байна. Бүхэсоюзна XIX партийна конференциин шиидхэбэринүүдэй ёһоор, гадаадын оронуудтай соёлой талаар харилсаа холбоо бэлэүүлгэдэ союзна республикануудай, арадай депутадуудай нютагай Советүүдэй, ниитын эмхинүүдэй, зохёохы ажалтанай холбоонуудай үүргые дээшэлүүлхэ, ёһэдынь мэдэлые горитойгоор үргэдхэхэ гэжэ хараалагдана.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюро дотоодын ба гадаадын политикын бүсад зарим асуудалнуудые хаража үзэбэ.

ДЕПУТАДАЙ ТООСООН

...нагшадай урда саг үргэлжэ тоосохо ябадал депутадуу-...шухала уялгануудай нэгэн болодог байна. «Депутадуудай ...тухай» Хуули соо энээн тухай тоб байса бэшээтэй. ...ондо баталагдан абтаһан СССР-эй Конституци энэ уял-...ушоо дахин батадхаһан байдаг.

...утадай тоосоон — политическэ удха шанартай хэрэг. ...рдуудай һүнгагшадтаяа үүлзаха үедэ бүхы асуудалнуу-...нэн сэхэ хоорэлдоон болодог байна бшуу. Тоосоонуу-...одэ һүнгагшад дутагдалнуудые үсадхаха талаар һанам-...пурадхалнуудые оруулдаг, һүнгагшадай захяануудые ...хэ талаар нютагай Советүүд ямар хэмжээнүүдые аба-...хин зоной һуудал байдалда хабаатай асуудалнууд хэр ...шиидхэгдэнэб гэжэ мэдэжэ абадаг байна. Эдэ болон ...асуудалнуудта гүйсэд харюусахын тула депутат бүхэн ...эл хэжэ ерэдэг, тэдэнэй харюусалгань дээшэлдэг ...тоно Советүүдэй, арадай депутадуудай нютагай Сове-...депутадуудһаа гадна Советүүдэй гүйсэдхэхэ комите-...гүйсэдкомуудай таһагуудые даагшанар һүүлэй үедэ ...шадай урда үргэноор тоосодог болонхой. Тиимэ тоо-...удай үедэ хүн зон һанаһан юумэеэ сэхэ хэлэдэг, дурад-...дые оруулдаг, шүүмжэлхы ажаглалтанүудые хэдэг юм. ...й Советүүдтэ бүхы дээрээ 1987 ондо аяар 1131 ду-...байгша оной хахад жэлэй туршада 500 гаран дурад-...шүүмжэлхы ажаглалтанууд оробо. Үнгэрэгшэ жэлдэ ...дурадхалнуудай 700-ниинь хэрэглэгдээ.

...тадуудай тоосоонуудай үедэ һүнгагшадай хэлэһэн ...ханнуудай ёһоор һүүрин, тосхонууд болбосон тухэлтэй ...оно, харгынууд заһабарилагдана, барилга хэгдэнэ. ...лэдэ, Баргажанай, Түнхэнэй, Хурамхаанай районуудта ...адай дурадхалаар автобусуудай шэнэ маршрудууд ...Эдэн райондо байрын гэрнүүдые бариха барилгын ...ннууд худалдагдадег болоо, Мухар-Шэбэрэй райондо ...н һүүринүүдые телефонуудтай болгохо асуудал зу-...шидхэгдээ.

...агшад депутадуудтаяа хамта нютаг нютагайнгаа шуха-...уудалнуудые шиидхэлсэнэ. Тодорхойлбоп, Яруунын ...й Целиннэ сомоной Советэй депутадууд һүнгагшадай ...аар ниитын бани бариха модо ообходоо бэлэдхэлсээ, ...н районой Сулхарын сельскэ Советэй һүнгагшад ...нгүүлиингаа байрые үргэдхоо, Захааминай районой ...й сомоной Советэй депутадууд һүнгагшадтаяа үүл-...үедэ зүбшэн хэлсэжэ, Бургуй гэжэ нютагта найман ...нгүүлиин байшан бодхоолсохо болоо.

...тадуудай, Советүүдэй гүйсэдкомуудай тоосоонуудай ...аторималына болон финансова нэмэлтэ нөөсэнүүдые ...эн элсүүлхэ, зүб шиидхэбэри абаха арга олдоно.

...гай олон Советүүд хүдэлмэри тухайгаа олондо мэдээ-...ургэтэ элдэб ...онол арга болон түхэл янза хэрэглэхэ ...ролдоно. Жэшээлхэдэ, Улаан-Удын Железнодорожно, ...й Мухар-Шэбэрэй районо Советүүдэй гүйсэдкомуудай ...ёоо урид һанамжаяа, ажаглалтануудаа хэлэхыень хүн ...дурадхаа. Тиихэдэнь Советүүдэй хүдэлмэри һайжа-...талаар тодорхой олон дурадхалнууд ороһон байха.

...ган шэнэдхэлгын, социалис демократи үнэзгырүүл-...ондо мэдээсэлгын эрхэ байдалда арад зоной хабаа-...бүхы суглаанууд, тэрэ тоодо депутадуудай тоосоо-...дэбхитэйгээр үнгэрдэг болонхой. Юундэб гэхэдэ, де-...удай тоосоонууд социалис демократи үргэдхэхэ, хүн ...үргэноо хүтэлбэрилгдэ үргэноор хабаадуулха арга ...болодог байна бшуу.

...ни нютагай Советүүдэй депутадууд Конституци соо ...ааай ёһоор һүнгагшадайнгаа урда тоосоно. Улаан-...ородской Советэй, Кабанскын районой Твороговско ...ойлалай районой Северомуйска, Хяагтын районой ...н Хоринн поселково, Яруунын районой Үльдэргын, ...н районой Дабаатын болон бүсад сельскэ, сомоной ...ое Советүүдэй депутадууд һүнгагшадайнгаа урда ...эжэ тоосодог болоо. Тиихэдэ Мухар-Шэбэрэй, Зэдын, ...най, Ивалгын, Яруунын, Улаан-Удын Железнодорож-...атскэ болон бүсад районо Советүүдэй депутадуудай ...эмхитэйгээр үнгэрнэ.

...элэдэ, Улаан-Удын городской Советэй депутадууд ...ор бүтээлгын нэгэдэлэй хүдэлмэришэн Г. В. Боброва, ...болон гэр байрын-коммунальна ажахын таһагай на-...О. М. Газинский, 837-дохи СМП-гэй барилгын управ-...шулуушадай бригадир А. И. Дьяков, «Сибхиммонтаж» ...гагнуушан В. Г. Сурнин болон бүсад һүнгагшадай ...оосохо хэрэгтэ ехэ харюусалгатайгаар хандадаг.

...рхүү жэшээнүүдые дурдаха болоо һаа, республика ...й олон ааб даа

...лай АССР-эй Верховно Советэй Президиум ажапша ...нүүдтэ, эрхэтэдэй ажаһуудаг, газарта депутадуудай ...хэ комитедүүдэй, тэдэнэй таһагууд ба управленинүү-...оосоор үнгэргэхэ тапаар Буряадай АССР-эй арадай ...уудай Советүүдэй хүдэлмэри тухай РСФСР-эй Вер-...Советэй 1987 ондо абаһан шиидхэбэринүүдые дүүргэ-...ар горитой хэмжээнүүдые абаа.

...ттоон Буряадай АССР-эй Верховно Советэй Презин-...заседани, республикын арадай депутадуудай нютагай ...удай сессинүүд дээрэ зүбшэн хэлсэгдээ. Сельскэ, со-...поселково, районно Советүүдэй гүйсэдкомуудай ту-...шэнэрэй болон секретарьнуудай зүблөөн-семинарнууд ...үргэноор хаража үзэгдэнэн, дутагдалнуудаа лажа ...ахтухай хоорэлдоон болоһон байха юм.

...публикын Верховно Советэй депутадууд, Верховно ...Президиумэй хүдэлмэрилэгшэд Захааминай, Бэшүү-...байкалиин районуудта байгша оной эхеэр ошожо, ...удай хүдэлмэри; тэрэ тоодо депутадуудай тоосоонуу-...үргэлгые һайкаруулха талаар ехэ хүдэлмэри ябуулаа. ...хэдэ хэдэн районно Советүүд Верховно Советэй ...нумэй заседани дээрэ энэ асуудалаар тоосоо.

...й хамта депутадуудай тоосоонуудые үнгэргэхэ хэрэг-...алнууд ушоол олон байһаар. Жэшээлхэдэ, Улаан-...Октябрьскэ районно Советэй гүйсэдкомой гэшүүд ...адай урда хаа-яал тоосодог байба. Тиихэдэ түс рай-...най үүлзалганууд ёһын тэдысэ, бэлэдхэлгүйгоор үн-...байгаа гэжэ элирүүлэгдээ.

...ны дээрэнь абажа харабал, республикын нютагай ...удай депутадуудай 8 процентнь үнгэрэгшэ, 1987 ондо ...нүүдэр тодорхойлогдоһон болзор соогоо һүнгагшадай ...нихэдэ бүхы депутадуудай гурбанай нэгэ хубинь ...коллективүүдэй урда тоосоогүй байна гэжэ тодор-...доо. Энэнь мүнөө үе сагай эрилтэнүүдтэ яашье таа-...хабадал болоно.

...тадуудай тоосоонууд дээрэ һүнгагшадай захяанууд ...хоорэлдоон арга заагагүй болодог. Депутадай ажал ...захяануудые дүүргэлтээрнь сэгнэгдэдэг гэхэдэ алдуу ...гүй. Зүгоор мүнөө үнгэрэгшэ зарлапай һүнгалтын үедэ ...Советүүдэй депутадууд үгтэһэн захяануудай 32 ...нь Буряадай АССР-эй Верховно Советэй депута-...үгтэһэн захяануудай 55 процентнь дүүргэгдээд байна. ...адай захяануудые дүүргэхэ талаар депутадууд үшөө ...ал хэхэ байна гэжэ эдэ тоонууд гэршэлнэ.

...тадуудай тоосоонуудта хаа хаанагүй һайнаар бэлэд-...осогшодые мэдээсэлэй материалаар хангаха шухала. ...гэ зүблоон гү, ...али суглаан дээрэ депутадай үгэ хэ-...тоосоон гэжэ тоолохо хэрэггүй. Иимэ үшарнууд ...адайралдана.

...ааг ороо һүнгагшадай урда тоосоно. Гэбэшье үнэн ...гэрэнэй тоосоон бүхы Советэй шухала хэрэг байна

...ой социально-экономическа хүгжэлтые хурдадхахын ...оциалис демократи, олондо мэдээсэхэ хэрэгтэй улам ...эх, хубилган шэнэдхэлгые туйлаха эрилтэ манай парти ...правительство табина. Депутадуудай тоосоонууд энэ ...бэлэүүлхэ хэрэгтэ горитойгоор нүлөолхэ байна.

ЖУРНАЛИСТНУУДТАЙ УУЛЗАБА

...й ЦК-гай мэдээсэлэй-...листска бүлэгэй гэшүүд ...ЦК-гай аппарадай ха-...ны худэлмэрилэгшэ ...ысоев, СССР-эй МИД-...дэхи секретарь В. А. ...Сэнгүүдэй талаар ...Гүрэнэй комитедэй ...ний начальникай ор-...П. Тряшин республи-...газетэнүүдэй, теле-...болон радиогой, но-...онэй, худэлмэрилэгэ-...Хабалэй байшангай ...уулзаба.

Бүхэсоюзна XIX партийна конференциин, ЦК-гай июлиин (1988 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдые тайлбарилха талаар айлшад һонирхолтой хөөрэлдөө үүдхэһэн, олондо мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлнүүдэй зорилгонууд тушаа тогтожо хэлэһэн байна.

Журналистнуудые һонирхуулһан олон асуудалнуудта ЦК-гай пропагандистска бүлэгэй гэшүүд тодо харюу үгөө.

ТҮРҮҮШҮҮЛЭЙ ЖЭШЭЭ

Һүүлэй мэдээгээр районой ажахынуудта бүхыдөө 70 мянга үлүүтэй центнер үбһэн һурилэгдөөд байна гэхэ гү, али түсэб 34 процентэ хүргэгдөө.

Ye-ye хура бороогой ороо, тэжээл бэлэдхэлгэдэ бага бэшэ һаад ушаруулжа байһан дээрэһээнь энэ жэлдэ олонхи ажахынууд нойтон үбһэ вентиляторнуудаар үлеэлгэжэ хатааха арга хэрэглэнэ.

Илангаяа «Гигант» колхоз, Хүрбын туршалга-үйлэдбэриин ажахы үбһэ хуряалгын хүдэлмэриие эмхитэй һайнаар ябуулжа шадаа. Эдэ ажахынууд үбһэ абаха түсэбөө 70 шахуу процент дүүргээд байна.

Тиихэдэ үбһэшэдэй звеноннуудай дунда «Талецкий» совхозой механизатор А. И. Банщиковай звено социалис мурысөөндэ түрүүлжэ ябана. Эндэ хүдэлжэ байһан хүн бүхэндэ 610 центнер үбһэн бэлэдхэгдээ. Буряадай туршалгынмелиоративна станциин Хүрбын ОПХ-гай О. М. Зубакинай звенодо хүн бүхэндэ 300 шахуу центнер үбһэн үнгэрилэгдөө. Мүн «Гигант» колхоздо Н. Н. Шигинэй звено үндэр бүтээсэтэйгээр хүдэлнэ. Эндэ хүн бүхэндэ 230 гаран центнер үбһэн абтаа.

А. ТРОФИМОВА.
Загарайн район.

Тэжээл бэлэдхэлгэ-88

Репортаж

ХОНТИИН ҺҮҮЛДЭ

ҮЛЬДЭРГЫН үнинэй дүршэлтэй агроном Николай Цыремпилович Аюшинтай колхозой конторо соо уулзажа, энэ жэлэй нютагай ургаса тухай хөөрэлдөө һэмди.

— Байгша ооймнай ургаса юрэнхыдөө тиимэшье һайн бэшэ. Ушарынь жадаа орой болотор хуйтэн байгаа. Тиигэбэшье, һүүлэй нарата удэрнүүдэй туршада илангаяа үнэлуурнин газарай ургаса эли бодо һайжараа һэн. Мүнөө үедэ Бүтүү, Булам, Хяагта-Хүндэ, Хуһан-Хушуун, Ангир, Хажуу-Булаг, Дабаата, Шанарта болоод Харгаанта гэжэ газарнуудай нуга, буусын сабшалангуудаар томодхогдомол, оньһожоруулагдамал звеноннууд түлэг дундаа үбһэ тэжээл хуряажа байна,— гээд эндэхи ахамад агроном хөөрөөгөө эхилнэ.

— Силос хэдэ газарта бэлдэхэбта?

— Гурбан газарта, Энээхэн зүүн тээ, Хонтиин һүүлдэ оршодог түбэй һу һаалиин фермын хажууда, ехэ хэмжээнэй дарамал тэжээл бэлдэхэбди. Удаань Хуһан-Хушуунай фермын хоёр нухэндэ 2000 тонно тэжээлэй ургаса Хэлбэндын, Хяагта-Хүндын полинуудһаа оруулагдаба. Тиихэдэ мүнөө намарһаа Углууда һаалиин фермэ байгуулагдажа, тэндэшье 1500 тонно силос нөөсэлхэ зорилготойбди.

— Хэды шэнээн силос хэгдээд байнаб?

— 2500 тоннооо үлүүтэй болобо гээшэ ха. Колхознай бүхыдөө 5000 тонно бэлдэжэ түсэбтэй юм.

...Колхозой түб тосхоной хажуудахи Хонтиин һүүл гэжэ газарта оршодог ажахын томодхогдомол фермыг дэргэдэ бэлдэгдэһэн гурбан нухэндэ силос даралгын халуун ажал түлэг дундаа ябажа байба. Механизаторнууд Александр Лактионов, Радна Цыбенов гэгшэдэй Буламай полйин ургасые «КСК-100» комбайнаар хуряажа байхадань, хуушанай жолоошод, коммунистнууд Эрдэни Цырендоржиевич Цыденжапов, Виктор Николаевич Лобов, мүн залуу жолоошод Булат Жамбалдагбаев, Виндарья Цыбжитов, Доржо Бадмацыренов болон бусад таһалгаяагүй зөөнэ.

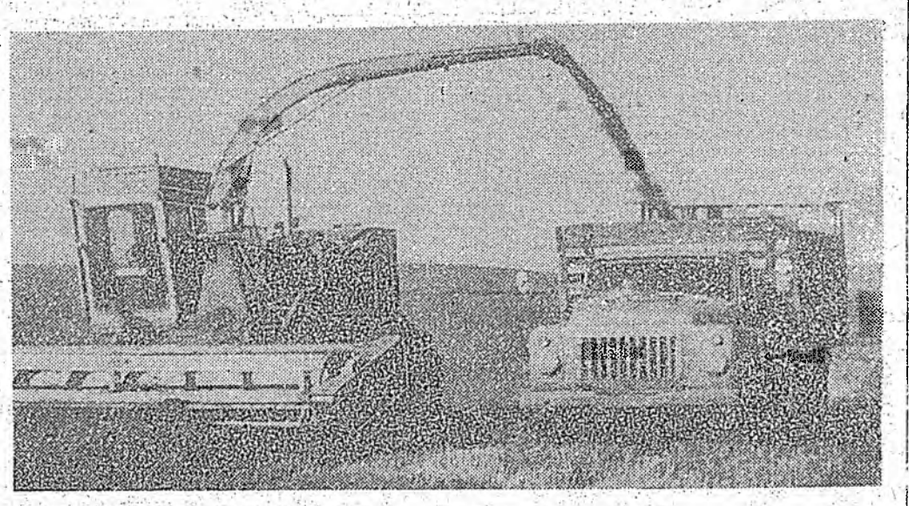

— Силосэй ургаса хэр бэ?

— Буламда 100 гектарта рапс, хара ороо ногоотойгоор таряа һэмди. Юрэдөөл гектарай 110 центнер абтана, —гэжэ Николай Цыремпилович харюусана.

Силос даралгын хүдэлмэриие хинан хүтэлбэрилэгшөөр томилогдоһон, энэ жэлдэ Буряадай хүдөө ажахын институт дүүргэнэн залуу агроном Эрдэм Цыденжапов К-700 трактораар нягтаруулан гэшхүүлэгшэ Александр Михалёвто, мүн жолоошодто ябууд дундаа заабаринуудые үгэжэ, туха сүлөөгөө алдана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Буламай полидо силосэй ургаса хуряагдана.

Б. ЖАНЧИПОВАЙ фототекст.

Яруунын районой «Коммунизм» колхоз.

ЗААХАШЬЕ ҺУЛАДХАЖА БОЛОХОГҮЙ

Хүдөө ажахын шэнжэлэл

РЕСПУБЛИКЫН РАЙОНУУДАЙ МАЛ АЖАЛАЙ ПРОДУКТНУУДЫЕ ГҮРЭНДЭ ХУДАЛДАХА ЮҺЭН ҺАРЫН ТҮСЭБ-ЗАХИЛЫЕ ХЭР ДҮҮРГЭЖЭ БАЙҺАН ТУХАЙ.
1988 ОНОЙ АВГУСТЫН 16-ай МЭДЭЭН
(Түсэб-захилай дүүргэлтэ процентээр)

Районууд	Мяхан	Һүн	Үндэгэн	Ноһоон
Хойто-Байгалай	146	99,1	—	—
Кабанскын	102	105	107	—
Загарайн	102	101	3,4	35
Бэшүүрэй	99	94	—	—
Түнхэнэй	99	101	—	31
Тарбагатайн	92	115	—	25
Ивалгын	92	98	100	31
Прибайкалиин	87	110	—	—
Мухар-Шэбэрэй	88	94	—	57
Сэлэнгын	68	87	—	39
Хориин	67	95	115	60
Хяагтын	66	71	—	75
Зэдын	61	90	102	79
Хэжэнгын	60	100,4	—	62
Захааминай	59	82	—	68
Баргажанай	58	85	—	55
Яруунын	54	96	—	56
Хурамхаанай	53	81	—	24
Баунтын	44	111	—	—
Ахын	23	69	—	—
Республика	81	95	103	56

Ажахынуудта адууһа малһаа ашаг шэмын ехээр, һайн шанартайгаар абтаһанһаа, мяха, һу, үндэгэ худалдаха түсэбтэ даабариин үлүүлэн дүүргэгдэнэнһээ хүн зониие эдеэ хоолоор хангалгые һайжаруулха хэрэг сүм дулдыдаха байна. Мал ажалай продуктнуудые худалдаха гүрэнэй тодо түсэбзахилые болзорһоонь урид дүүргээд байгаа һаань, даабариһаа гадуур абтаһан эдеэ хоолой зүйлнүүдэй зарим хубиие хүн зондо худалдаха эрхэ республикада, районуудташье олгогдонхой ха юм.

Тиимэнээ мал ажалай бүхы продуктнуудые шадаал һаа ехээр абаха, худалдаха гээшэ тон шухала. Илангаяа мүнөө зунай урин дулаанай сагта, хаанашье малай эдихэ юумэнэй эгээл элбэг, шэмэ ехэтэй байхада, продукци үйлэдбэрилгые эрид дээшэлүүлхын тула бүхы арга боломжо хэрэглэхэ, ёһотой болоно.

Энэ талаар хаража үзэхэдэ, республикын бүхы ажахынуудай гүрэндэ мяха худалдахэ жэлэй юһэн һарын түсэбые мүү бэшээр дүүргэжэ байбашье һаань, һанаагаа амарха үндэһэн үшөөл үгы байна. Жэлэй эхинһээ хойшо бүхыдөө 37,1 мянган тонно мяхан гүрэндэ худалдагдажа, гурбан кварталай түсэб-захил 81 процент дүүргэгдээ. Үнгэрһэй жэлэй, энэ үеынхиһөө 18 процентээр ехэ мяхан тушаагдабашье, юһэн һарын даабариие дүүргэхын гула үшөө 8700 тонно мяха худалдаха хэрэгтэй. Һүүлэй 15 хоногто ороидоол 1651 тонно мяхан тушаагдаа гээд харахада, үлэһэн һара хахад соо энээнһээ 3 дахин ехэ мяха бэлэдхэлэй пунктнуудта оруулха хэрэгтэй болоно.

Жэлэй юһэн һара соо худөөгэй хүн зоной хубиин ажахынуудһаа 1185 тонно мяхан худалдагдажа абтаха ёһотой аад, мүнөө ороидоол 349 тонно абтаа. Сэлэнгын, Хяагтын, Мухар-Шэбэрэй, Хурамхаанай, Хэжэнгын районуудта энэ худэлмэри илангаяа муугаар ябуулагдана.

Республикын бүхы ажахынуудһаа хамта 117,3 мянган тонно һүн гүрэндэ худалдагдажа, юһэн һарын даабари 95 процент дүүргэгдээ. Үнгэрһэн жэлэй энэ үеынхиһөө 8,8 мянган тонноор ехэ һүн тушаагдаа. Гэбэшье һүүлэй 15 хоногой дүнгүүдые харахада, Баунтын, Хурамхаанай, Хяагтын, Хориин, Мухар-Шэбэрэй, Загарайн, Баргажанай районуудта һүүлэй үедэ ямаршье шалтагаангүйгөөр һу һаалинь доошолжо байна. Жэлэй үнгэрһэн 7 һара 10 хоногто республика соо үнэн бүриһөө дунда зэргээр 1522 килограмм һүнэй һаагдаад байһаниие хүлэхада, саашадаа үнэздэй ашаг шэмые эрид дээшэлүүлээгүй һаа, 2300 килограммай хилэ дабахань бэрхэтэй болоо.

Бүхыдөө 145.897 мянган үндэгэн гүрэндэ худалдагдажа, 3 кварталай түсэб 103 процент дүүргэгдээ. Нёдондоной энэ үеынхиһөө 17 процентээр олон үндэгэн худалдагдаба.

Гүрэндэ хонидой ноһоо худалдаха түсэб-захилай дүүргэлтэ хангалтагүй гэжэ тэмдэглэхээр. Ороидоол 14,5 мянган центнер (сэбэр утаһанда оруулагдаһан) ноһоон бэлэдхэлэй пунктнуудта тушаагдаад, түсэб-захил һаа 56 процентдэ хүргэгдэбэ. Нёдондоной энэ үеынхиһөө 9 процентээр бага ноһоон худалдагдаа. Хэрбээ үнгэрэгшэ жэлэй августын түрүүшын 15 хоногто 5437 центнер ноһоной тушаагдаһан һаань, һүүлэй 15 хоногто ороидоол 3758 центнер оруулагдаа.

Мал ажалай бүхы продуктнуудые үйлэдбэрилхэ, худалдаха түсэб-захилай дүүргэлтэн түлөө харюусалга, ороолдоло, эрилтые, социалис мурысөөнэй эршые заахашье һуладхажа, зүндэнь табижа болохогүй.

РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХИНАЛТЫН КОМИТЕДТЭ

СССР-эй Арадай хиналтын комитедэй байгша оной июлиин 22-то абаһан тогтоолтой зохилдуулан, Буряадай АССР-эй Арадай хиналтын комитет үржадэр суглаа үнгэргэбэ. Республикын комитедэй аппарадай хүдэлмэрилэгшэд, городдой, районно болон үйлэдбэриин арадай хиналтын комитедүүдэй. түрүүлэгшэнэр, СССР-эй КНК-гай таһагыо даагша Г. В. Гордов, секторые даагша Ю. Н. Трофимов, партийн обкомой харюусалгата хүдэлмэрилэгшэд, Госагропромой, Худалдаа наймаанай министерствын, ниитын эдеэ хоолой управленииин, Буркоопсоюзай, бусад албан зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд суглаанай хүдэлмэридэ хабаадаа.

Буряадай АССР-эй Арадай хиналтын комитедэй түрүүлэгшэ нухэр И. М. Пытин суглаа нээжэ, СССР-эй Арадай хиналтын комитедэй түрүүлэгшын орлогшо нухэр В. И. Манеев «Эдеэ хоолой фондые хубаарилха ба тэрэниие худалдалга эмхидхэхэ хүдэлмэрийе хинаха хэрэг шангадхаха тухай» элидхэл хэһэн байна.

Улаан-Удын Железнодорожно районой арадай хиналтын комитедэй түрүүлэгшэ В. И. Толоманенко, Зэдын — П. К. Амагыров, Загарайн — Ц. С. Цыренов, Мухар-Шэбэрэй — А. Ф. Плюснин, Гусиноозерскын — В. П. Шишмарев, Хяагтын—В. З. Асалхаев, БурАССР-эй КНК-гай түрүүлэгшын орлогшо Б. Н. Николаев гэгшэд элидхэл зубшэн хэлсэлгэдэ хабаадаһан байна.

Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо В. К. Агалов суглаанай хүдэлмэридэ хабаадажа, үгэ хэлээ.

Эдеэ хоолой фондые хубаарилха ба тэрэниие худалдалга эмхидхэхэ хүдэлмэрийе хинаха хэрэг шангадхаха талаар республика соомнай абтаха хэмжээнүүд суглаан дээрэ хараалагдаа.

В. ТОКТОХОЕВА,
манай корр.

КОНФЕРЕНЦИ БОЛОБО

Техническэ мэргэжэлэй һуралсалай хүдэлмэрилэгшэдэй республиканска конференци августын 18-да, 19-дэ Х. Намсараевай нэрэмжэтэ Буряад драмын академическэ театрай ордон соо боложо үнгэрбэ. Буряадаймнай техническэ мэргэжэлэй 44 училищиин, тэдэнэй базова предприятинуудай түлөөлэгшэд конференциин хүдэлмэридэ хабаадаа.

Техническэ мэргэжэлэй һуралсалай талаар республикын Гүрэнэй комитедэй түрүүлэгшэ П. П. Ефимов элидхэл хэһэн байна. Конференциин делегадууд элидхэл анхаралтайгаар шагнажа, удаань һанамжануудаараа хубаалдаба. Элидхэл зүбшэн хэлсэлгэдэ Т. Б. Бардамова (15-дахи СПТУ-гай директорэй орлогшо), П. Л. Баталов (2-дохи СПТУ-гай директор), Г. А. Шангин (Хориин 37-дохи СПТУ-гай мастер), П. К. Самков («Главбурятстройн» начальнигай орлогшо), Буряадай АССР-эй юстициин министрэй орлогшо Н. М. Цыганкова, А. С. Сорокин (Онохойн 21-дэхи СПТУ-гай директор), ВЛКСМ-эй обкомой секретарь С. Д. Подпругин, Л. Н. Каныгина (9-дэхи СПТУ-гай багша) болон бусад эдэбхитэйгээр хабаадажа, үгэ хэлээ. Партийн обкомой секретарь Л. Ч. Нимаева конференциин хүдэлмэридэ хабаадалсажа, үгэ хэлэһэн байна.

Удаань конференциин делегадуудай урда Московско сэрэгэй округой дуу, хатарай ансамблиин дуушан, РСФСР-эй габьяата артист В. Кулешов, Москвагай филармониин юрэ бүсын жанрай артист В. Буланов, Росконцертын баянист В. Саморов, гитарист О. Нугманов гэгшэд һайхан концерт харуулба.

Конференциин хоёрдохи үдэр делегадууд методическа секцинуудтэ хүдэлмэрээ үргэлжэлүүлһэн байна.

СПТУ-нуудай һурагшадай уран гараар бүтээгдэһэн элдэб зүйлнүүдэй выставкэ театрай фойе соо дэлгээгдэһэн байгаа.

Д. ДАМБАЕВ.

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДААЛ

ЭӨРЫН ЖЭШЭЭГЭЙ ҮРЭ ЕХЭ

Байгша оной үбһэ хуряалга орёо хүшэр байдалда үнгэржэ байна. Мүнөө бүтээсэ өхэтэйгээр хүдэлжэ, шедаал һаа өхээр үбһэ хуряажа абаха зорилго ажахын партийна организаци урдаа табинхай. Тэжээд бэлэдхэлгын хүдэлмэри таряа хуряалгатай хабсархань гээшэ. Тиимэһээ эгээл мүнөө үедэ удэр бүхэнөө бүтээсэ өхэтэйгээр хэрэглэхын тула бүхы хүдэлмэришэднай оролдоно гэхэдэ алдуу болохогүй.

Манай Хүлэй совхоз бүхыдөө 1797 гектар сабшалантай юм. Тэрээн дээрэнээ 30 мянган центнерһээ доошо бэшэ үбһэ хуряажа абаха зорилготойбди. Мүнөө үедэ манда үбһэ хуряалгада онһожоруулагдамал 4 звено хүдэлгэдэнэ. Звеновт даагшаар дүршэл шадабаритай хүнүүд томилогдонхой. Үйлэдбэриин арга бодомжонуудые хараада абан, звеное даагшад Н. Л. Машанов, П. П. Горшков гэгшэд партийна бүлэгүүдые хүтэлбэрилнэ. Ажахын звено бүхэндэ дүй дүршэлтэй агитаторнууд томилогдонхой. Ажахын хамад мелиоратор В. Ф. Скворцов, ахамад агроном Ю. Тарасов, 3-дахи отделениие эрхилэгшэ Н. Д. Рассадин, цехэй партийна организациин секретарь А. Е. Скворцова гэгшэд понедельник бүхэндэ үбһэшэдтэ ошожо, дэлхэй дээрэ боложо байгаа үйлэ хэрэгүүд тухай хөөрэхэдөө, мүн республика, район соогоо тэжээл бэлэдхэлгын хэр эмхидхэгдэһэн тухай шагнагшадтаа һонирхолтой тоо, баримтануудтайгаар хэлэжэ үгэнэ. Эдэ нүхэднай хүн зоной дунда ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулха талаар нилээд дүршэһэн агитаторнууд гэжэ тоологдодог. Тиимэһээ тэдэнэй үнгэргэһэн хөөрэлдөөнүүд, лекциннүүд ходоодоо һонирхолтой байдаг. Мүнөө үеын агитаторнуудай гол зорилгонуудай нэгэн КПСС-эй XIX конференциин шийдхэбринүүдые тэдэнэр үбһэшэдтэ тайлбарилхадаа, ажахынгаа бодото байдалһаа жэшээнүүдые харуулна.

Хүдөөгэй ажалшадай эгээл харюусалгатай хаһа үбһэ хуряалгын үедэ парткомой гишүүн бүхэн политическэ хүдэлмэри эмхидхэгшээр томилогдонхой. Совхозой директор Б. Д. Ильков Машановай звенодо политическэ хүдэлмэри эмхидхэгшээр томилогдонхой. Парткомой гишүүд Ю. А. Тарасов, А. Е. Скворцова болон бусад нүхэд энэ хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадуулагдана. Үбэ бэлэдхэгшэдэй дунда политическэ хүдэлмэри эмхидхэгшээр томилогдоһон коммунистнууд түсэбэй дүүргэлтын түлөө партийна харюусалгатай. Тиимэһээ политическэ хүдэлмэри эмхидхэгшэ бүхэн өөһэдынгөө харюусалгые сүм ойлгожо, тэжээл бэлэдхэлгэ дээрэ хүдэлжэ байһан хүнүүдтэ али болохоор туһа үзүүлгэхэ, элдэб эмхидхэлэй асуудалнуудые түргэн шийдхэжэ, тэдэнэйнгээ ажалаа бүри эршэтэйгээр ябуулха хэрэгтэ гол хүсэниинь байна.

Зүбоор эмхидхэгдэһэн социалис мүрысөөн совет обществын саашадаа бүри хурдан түргөөр хүгжэлтэдэ, ажалшадай эдэбхи, үүсхэл бадаруулгада ехэ һуури эзэлдэг гээшэ. Тиимэһээ энэ хэрэгые ажалша коллективтэ зүбоор, бултанай хабаадалгатайгаар эмхидхэжэ шадабал, тэрэнэй үйлэдбэриин үрэ дүнгүүд бэшэнһээ һураг-гүй дээшэ байдаг.

Социалис мүрысөөнэй хүмүүжүүлхы үүргэдэ Гусиноозерскын ГРЭС-эй металлай шанар тодоруулдаг лабораториде анхарал ехээр табигдадаг юм. Хубилган шэнэдхэлгын революционно хүгжэлтые түргэдхэхэ гэбэл, нэн түрүүн социалис мүрысөө зүбоор эмхидхэхэ, тэрэнэй дүнгүүдые саг сагтань согсолжо, олондо мэдээсэхэ хэрэгтэ энэ лабораториин гэшүүд анхаралаа саг үргэлжэ табидаг заншалтай. КПСС-эй XXVII съездын, XIX конференциин шийдхэбринүүдые бодото дээрэнь бэлүүлгэдэ зүбоор эмхидхэгдэһэн социалис мүрысөөн өөрынгөө горитой хубитые оруулха гол хүсэнүүдэй нэгэн гэжэ тэдэнэр һайн мэдэрнэ.

Социалис мүрысөөнэй аша үрые, тус коллектив яагаад дээшэлүүлнэб гэһэн асуудал шийдхэхэ зорилготойгоор лабораториие даагша Валерий Стефанович Яковенкэтэй уулзажа хөөрэлдэбэб. Лабораториие даагша иимэ баримта хөөрэжэ үгэбэ:

— ГРЭС-эй турбинануудай болон бусад орёо түхөөрэлгэнүүдэй нюдэндэ обёоргодохогүй голодоһо элирүүлхэ оньһон аппарат хүдэлгэдэг 2 мэргэжэлтэ хоорондоо мүрысөдэг байгаа. Эдэ нүхэднай мэргэжэл шадабаряршье, хүдэлһэн сагаараашье адлирхуу һэн. Зүгөөр тэдэнэй нэгэниинь өөрынгөө мэргэжэлые һайнаар шудалһан тула, ажалаа эмхитэйгээр ябуулдаг, социалис мүрысөөндэ эрхимлэгшэдэй тоодо ородог, алишье талаар урмашуулагдадаг һааб даа. Нэгэтэ тэрээнтэй уулзахадаа: «Нүхэртөө юундэ туһалнагүйбши?» — гэжэ миний асуухада тэрээмни: «Юунэй тула? — Хэрбээ өөрынгөө арганүүдые тайлбарилжа үгэбэлни, намайе ахижа гараха юм бэшэ гү?» — гэжэ асуудалаар харюу үгөө һэн. Хүдэлмэришэдэйнгөө дунда мүрысөө зүбоор эмхидхэжэ, хүн бүхэнэй эдэбхиие үргэдхэхэ, түрүүшүүлэй дүй дүршэлые олоной шадабари болгохо зорилго манай коллектив урдаа табиһан байна. Энэ ушар мүрысөө эмхидхэлгэдэ байһан дутуу дунданууд ыемнай гүйсэд элирүүлжэ үгэһэн байха юм.

Энэ дээрэ хэлэгдэһэн ушарта ганса хүдэлмэришэниие гэмнэһэнэй хэрэггүй гээшэ ха. Мүрысөөнэй хүмүүжүүлхы үүргые хүсэд мэдэхэгүй дээрэһээ иимэ ябадал гаргаа гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Зүгөөр зарим ажалша коллективүүдтэ бэ бэдээ али болохоор туһалха, хамта хүдэлдэг нүхэдэйнгөө амжалта, тэдэнэй түрүү онол арганууые юрэ амаараа дэмжэдэг ушар үшөөл олоор дайралдана гэжэ хэлэлтэй. Тиимэһээ түрүү хүдэлмэришэдэй дүршэл олоной шадабари болгохын тула нэн түрүүн хүтэлбэрилэгшэд болон мэргэжэлтэд коллектив соогоо эмхидхэлэй горитой хүдэлмэри ябуулха болоно бшуу.

Лабораториин коллектив энэ ушарые өөһэдынгөө хамтын суглаан дээрэ зүбшэн хэлсэжэ, социалис мүрысөөнэй, тэрэнэй хүмүүжүүлхы үүргэ дээшэлүүлхэ асуудалнуудые зүбшэн хэлсээд, энэ талаар зохихо тогтоол баталан абажа, тэрэнэй дүүргэлтые хангалгада бултадаа эдэбхитэйгээр хабаададаг болоһон байна. Мүнөө үедэ, энэ лабораториин хүдэлмэришэд Гусиноозерскын ГРЭС-эй түрүүшүүлэй тоодо батаар ороһон коллективүүдэй нэгэн юм. Эндэ социалис мүрысөөн ажалшадые коммунис өһоор хүмүүжүүлхэ, ниитын ажал ябуулгада эдэбхитэйгээр хабаадуулха хэрэгтэ онсо һуури эзэлдэг болонхой. Хүдэлмэришэд мүрысөөн ажаллахадаа, бэ бэеэ алишье талаһаань мэдэжэ абана, зарим гэшүүдэйнгээ дутагдалнуудые сэхэ руунь заажа, залан усадхадаг заншалтай болонхой. Тиимэһээ хүн бүхэн даажа байһан ажалдаа харюусалгатайгаар хандахые, хамтын хэрэгэй түлөө һаналаа табихые оролдодог болонхой. Коллективэй ашаг үрэтэйгөөр хүдэлхэ, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлгэдэ социалис мүрысөөн онсо һуури эзэлнэ гэжэ хэлэлтэй. Мүн ажалай журам урданайхитай жэшэшэгүйгөөр һайжарһан, хүдэлмэришэнэй үндэр нэрые дээрэ үргэн ябалгада мүрысөөн ехэ нүлөө үзүүлнэ гэжэ тэмдэглэлтэй.

Үйлэдбэриин ашаг үрэ дээшэлүүлгэдэ зүбоор эмхидхэгдэһэн социалис мүрысөөнэй нүлөөн тухай эндэ тогтомоор гээд һанагдана. Бүлэг хүдэлмэришэдые урагшаа эрмэлэлтэй ажалша коллектив болгон бүридүүлгэдэ социалис мүрысөөн онсо һуури эзэлдэг байха юм. Түрүү онол арганууые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэ, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ болон бусад асуудалнуудые амжалтатайгаар шийдхэлгэдэ социалис мүрысөөн хүсэтэй зэбсэгүүдэй нэгэн болодог гээшэ.

— Коллективэй урда табигдаһан зорилгонуудые нэрэтэй солотойгоор, саг соонь бэелүүлхын урда социалис мүрысөө зүбоор яажа эмхидхэхэдэ туһатайб гэһэн хөөрэлдөөн суглаан дээрэ саг үргэлжэ болодог, эндэ хабаадаһан хүн бүхэн өөрынгөө һанамжа, дурадхалнуудые хэлэдэг болонхой. Удаань лабораториин хүтэлбэрилэгшэд болон мэргэжэлтэд энэ талаар хүн бүхэнтэй горитой эмхидхэлэй ажал ябуулхадаа, абаха уялгануудыень тодорхойлолсодог, мүрысэхэ хүниие шэлэлсэдэг гурим-тай. Түрүү, дүй дүршэлтэй хүдэлмэришэд дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялгануудые баталан абахаһаа ғадна, залуу хүдэлмэришэдтэ онол арганууда дамжуулан үгэхэ, мүн гээгдэжэ ябаһан хүнүүдэй ажалда туһа хүргэхэ гэхэ мэтын даабаринуудые абадаг болонхой, — гэжэ лабораториие даагша Валерий Стефанович Яковенко хэлээ һэн.

Хоорондоо мүрысэдэг хүнүүдэй нөөсэ арга боломжонуудые тодоруулха, коллективэй гэшүүн бүхэниие хамтын хэрэгтэ дуратайгаар хүмүүжүүлхын тула ойлгууламжын горитой хүдэлмэри эндэ һайнаар ябуулагдана. Мүн тус коллективтэ «Мэргэжэлээрээ эрхимлэгшэ», «Эрхим бриғада» гэһэн нэрэдэ хүртэхын түлөө харалга-конкурснууд саг үргэлжэ үнгэргэгдэжэ байдаг.

Социалис мүрысөөнэй дүн согсолон гаргаха хүдэлмэридэ бригада, звенонуудай түлөөлэгшэд эдэбхитэйгээр хабаадажа, үнгэрһэн үедэ ямар коллективэй илажа гараһые тодоруулдаг, мүн үйлэдбэридэ ушарһан элдэб дутагдалнуудые усадхаха, гээгдэлдэ ооһон нүхэдтөө яажа туһа үргэхэ талаар хэмжээ ябуулганууые хараалдаг юм. Мүрысөөнэй дүн гаргахадаа, коллективэй үнгэрһэн үедэ туйлаһан амжалта, тэрэнэй гэшүүдэй ниитын хүдэлмэридэ хэр эзргээр хабаадажа байһые, мүн гэр бүлэдөө ямараар хандадаг байһыень хараада абадаг юм. «Ойн мэдон үндэртэй, набтартай, улаг зон һайнтай, муутай» гэдэгтэл элдэб абари зантай хүнүүд ажалша коллектив бүхэндэ үшардаг гээшэ ааб даа. Тиимэһээ коллективэйнгээ гэшүүн бүхэниие хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ социалис мүрысөөн эндэ ехэ нүлөө үзүүлдэг гэхэдэ, алдуу болохогүй. Илангаяа мүрысөөнэй дүн гаргалгада хүн бүхэнэй харилсаан, тэдэнэй ажалдаа ямараар хандадаг бэ гэхэ мэтын шухала асуудалнууд алишье талаһаа хэлсэгдэдэг гээшэ.

Гусиноозерскын ГРЭС-эй металлнуудай шанар шалгадаг лабораториде ажалай түрүүшүүлые зүбоор урмашуулха, мүн һайн үрэ дүнгүүдые туйлаһан хүдэлмэрилэгшэдые тэмдэглэхэ хэрэг һайнаар эмхидхэгдэнхэй гэжэ хэлэхэ шухала. 1979 оньһоо эндэ таһалгаргүйгөөр хүдэлжэ байһан дүй дүршэлтэй дефектоскопистнуудай нэгэн Виктор Николаевич Каратаев мантай уулзахадаа, иигэжэ мэдүүлбэ:

— Манай коллективэй гэшүүд хоорондоо үгэрэ ойлголсон хүдэлдэг дээрэһээ, үрдаа табиһан зорилгонуудаа амжалтатайгаар бэелүүлжэ шададаг юм. Бидэнэй гол зорилгонуудай нэгэн ГРЭС-тэ тодхогдохо орёо оньһон түхөөрэлгэнүүдэй шанарые шалгалга болоно. Эгээл мүнөө үедэ манай коллективэй 5-дахи энергоблогто хабаатай бүхы оньһон түхөөрэлгэнүүдэй шанар тодоруулжа байна. Социалис мүрысөөнэй гурим зохёолгодо бултадаа эдэбхитэйгээр хабаадаһан гээшэ. Социалис мүрысөөнэй дүн гаргалгада ажалша коллективэй соведэй гэшүүд В. П. Галичев, Н. И. Токарь болон би хабаадахадаа, нэн түрүүн түсэбэй дүүргэлтые, удаань хүн бүхэнэй ниитын ажал ябуулгада ямараар хабаадаһыень хараада абадаг юм. «Ойн мэдон үндэртэй, набтартай, улаг зон һайнтай, муутай» гэдэгтэл элдэб абари зантай хүнүүд ажалша коллектив бүхэндэ спортивна эм... ганууудта, ... гэмдэ эдэб... даг болоо... гараһан нү... лой оршон... даг заншаг... дэ эрхимлэ... сэдьхэлэй ... хадамнай, ... хэл бүри д... шаб.

Энэ лабо... үйлэдбэриг... тануудаараа ... даггүй, тэрэ... ёһоор хан... шан гэбэл, ... гүүдые ту... үргэлжэ б... юм. Социа... мүүжүүлхы... хаанагүй ... гөөр мүрысө... хидхэнэн, ... ёһоор хан... дэй ажал, ... һаа жэшээ... жэ һүүлэй ... сэд гэршэ... рилэгшэд ... хароз, Е. ... сад өөһэдө... шэлые ... жүүлхаһаа ... гоогүй юу... лэжэ үгэ... коллектив ... дээжэ болоо... КПСС-эй ... шидхэбри... тайгаар бэ... скын ГРЭС... блогые бо... нартайгаар ... шааха хэр... риин гэшү... битые бат... готойгоор ... тээсэ ехэ...

Манай ...

Барилгын талмайнууд дээрэ

ТҮРҮҮ БРИГАДАДА

Барилга-хабсаралгын 834-дэхи поезд «Улан-Удэтрансстрой» трестын түрүү подразделенинүүдэй нэгэн юм. Трест дотор дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ тус поездын коллектив нэгэнтэ бэшэ эрхимлэжэ гераһан байха. Ажахы эрхилэлгын шэнэ эрхэ байдалда ажаллажа байһан поездын коллектив даажа абаһан объектнүүдээ хараалагдаһан саг соонь ашаглалгада тушаахын тула ородосотойгоор хүдэлнэ. Байгша оной эхиннһээ хэдэн объект ашаглалгада оруулжа шадаһан байна. Барилгын материалнуудаар һайнаар хангагдаад байгаа һаа, бүришье олон объектнүүдые ашаглалгада оруулха һэн.

Поезд дотор дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ Чингис Дашиевич Цыденовэй хүтэлбэрилдэг бригада шалгарна. Түрүү энэ бригадын гэшүүд эрхим дүнгүүдые туйлахын түлөө үдэр бүри тэмсэдэг. Коммунист Ч. Д. Цыденов баян дүршэл шадабаритай, хүдэлмэри һайнаар эмхидхэхэ бэлигтэй хүн юм. Тэрэнэй бригадын бүридэлдэ 9 хүн хүдэлнэ. Һүүлэй жэлнүүдтэ 170 булын байха байрын гэр, локомотив-вагон заһабарилгын заводой профилактори, үһаар хангалгын цех бариһан байна. Мүнөө партиин райкомой байшанда залгагдан баригдаһан гэр соо дотор талын хүдэлмэри хэнэ.

— Бригадымнай бүхы шахуу гэшүүд дээдэ разрядай плиточнигүүд юм. Үнгэрэгшэ жэлдэ мраморщигай мэргэжэл шудалаабди. Хоорондоо харилсаата мэргэжэл шудалһанай ашаар бүтээсэ өхэтэйгээр хүдэлжэ, жэлэй эхиннһээ түсэбтэ даабариия урагшатайгаар дүүргэнэбди, — гэжэ бригадир Ч. Д. Цыденов хөөрэнэ.

Һүүлэй хэдэн жэлэй туршада эндэ эрид хубилалтанууд боложо байна. Урмашуулгын шэнэ гуримаар мүнгэн шан тулэгдэнэ. Ажалда хабаадалсаһанай, коэффициент хэрэглэн, салин хүлһэеэ хубаарилна. Эдэ бүгэдын ашаар ажалай журам хазагайруулха ушэнүүд эрид үсөөрөө.

— Хүдэлмэришэднай шэнэ онол арга үргэнөөр хэрэглэхээ ородоно. Хүдэлмэриин саг ашаг үрэтэйгөөр хэрэглэн хүдэлжэ, халаанай даабари сүм дүүргэнэ. Барилга-хабсаралгын хүдэлмэриин шанар нарижуулан һайжаруулхын түлөө тэмсэнэ, — гэжэ участогай начальник В. И. Димитриенко хэлэнэ.

Байгша оной даабариие сүм бэелүүлхын тула поездын коллектив бүтээсэ өхэтэйгээр ажаллажа байна.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: (баруун гараһаа) участогай начальник В. И. Димитриенко бригадын гэшүүдтэй; штукатур-шэрдэгшэ Т. Суровцева; бригадир Ч. Д. Цыденов, А. Калупаев.

В. ПЛУТТЫН фото.

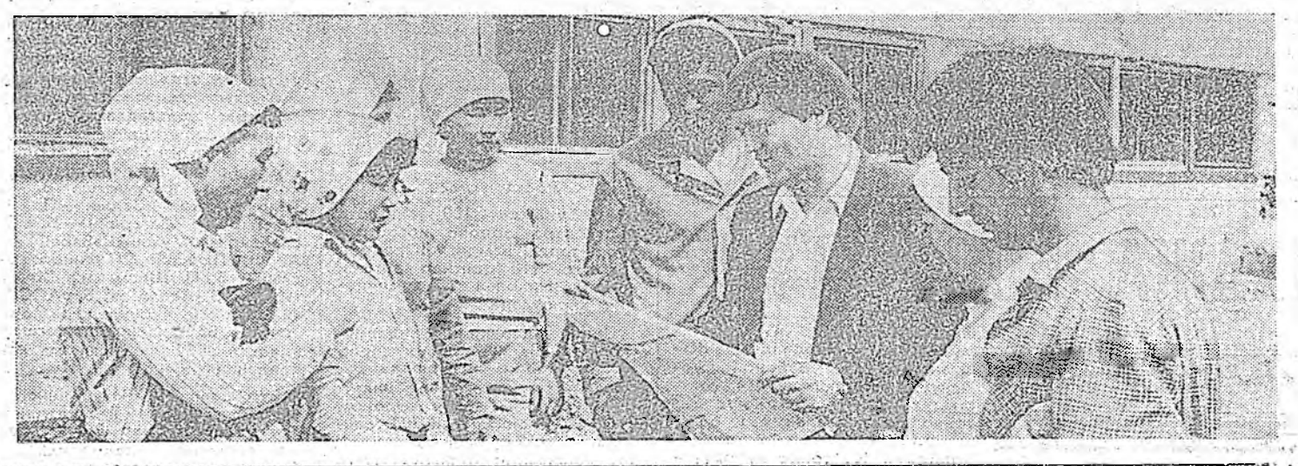

Мүрысөөнэй хүмүүжүүлхы

НЭГЭДҮҮЛХЫ ХҮСЭТЭЙ

Совет орон дотор

АРГА БОЛОМЖОНУУДАА ҮРГЭДХЭНЭ

ЦХАЛТУБО (Грузиин ССР). Эндэ һаяхан ашаглалгада оруулагдаһан комплекс сүүдхын туршада суглардаг радоново уһые хүсэдөөр хэрэглэхэ арга олгоно. Мүнөө болотор эм домто энэ уһан гансал удэрэй сагта хэрэглэгдэдэг байгаа. Халаагдадаг амһартанууд соо һүниин сагта уһан суглархa болоо юм. Грузиин эрдэмтэд-медигүүдэй зохёоһон технолотиин ашаар ехэ шухар уһанай эм домто шэнжэ шанар хүсэд үлоогдахэ байна.

— Ороной бүхы заха булангуудһаа ерэнэн 10 мянган амарагшадые манай курорт нэгэн доро хангадаг байгаа һаа, энэ һарахаа 12 мянган хүниие нэгэн доро хүлээн абаха аргатай болохомнай, — гэжэ партиин Цхалтубска горкомой нэгэдэхи секретарь Гиви Абзианидзе ТАСС-ай корреспондентдэ хэлээ.

Һүүлэй гурбан жэлдэ Цхалтубын түб һэргээн заһагдаа юм. Худалдаа наймаанай, ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын түбүүд, байрын хоёр район, 800 хүнэй һууритай концертнэ зал, мянган хүнэй һууритай диетическэ столово, спортивно-элүүржүүлгын комплекснууд, городской поликлиникэ баригдаа. Хуушанай элүүржүүлгын газаринууд үргэдхэгдэнэ. Һэльбэн шэнэлэгдэнэ, шэнэнүүдшье баригдана. Табан жэлэй эсэс тээшэ тус курортдо нэгэн доро 16 мянган хүн амардаг болохо.

1993 он болотор Цхалтубада нютагай хүн зониие гэр байраар хангаха асуудалые шийдхэхээр хараалагданхай.

ШЕФҮҮДЫНЬ АГРЕГАТ ЭЛЬГЭЭБЭ

ФРУНЗЕ. Киргизэй госагропромой эндэхи туршалгын завод «Майский» совхозой шефынь юм. Овощ хуряалгада түһалхын тула тэдэнэр ороёдоол нэгэ хүниие совхоз эльгээһэн байна. Гэбэшье хүдөөгэй хүн зон сэдьхэл дүүрэн байба. Юуб гэбэл, предприятиин эльгээһэн транспортёр помидор суглуулдаг хүдэлмэришэдэй тоое гурба дахин үсөөрүүлхэ арга олгоо.

Нютагай эрхэ байдалтай зохилдуулагдан, тус агрегат бүтээгдээ юм. Түмһэтэ тэжээл, мангир, бахчева ургамалнуудые ба хартаабха хуряалгада тэрэниие хэрэглэжэ болохо. Совхоздо тэрэниие хэрэглэһэнэй ашаар 20 мянга гаран түхэриг алмагдаха аргатэй.

АРАДАЙ УНИВЕРСИТЕДЭЙ 25 ЖЭЛ

ТЕЛАВИ. (Грузиин ССР). Арадай университет дүүргэһэн тухай «6000» номерой диплом эндэхи Икалто гэжэ багахан һуурин тосхоной механизатор Нодар Гигилашвилида барюулагдаба. 25 жэлэй саада тээ эмхидхэгдэһэн тус һургуулиие тосхоной наһаа хүсэнэн: бүхы хүнүүд дүүргэжэ гараба гээшэ.

— Һүүлэй жэлнүүдтэ арадай университедэй үүргэ иланга... дээшэлээ, — гэжэ тэрэнэй ректор, республиклын соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ Г. Шатиришвили хэлэнэ. — Медицинскэ, литература ба искусствын, үдөө ажахын, обществоведениин дүрбэн факультедэй ажал ябуулга колхозой эрилтэ хэрэглэмжэнүүдтэй нягтаар холбогдонхой. Хүдөө ажахые хүтэлбэрилгые нарижуулан һайжаруулха талаар мэдээжэ мэргэжэлтэд ажалшадта заабаринуудые үгэжэ, үйлэдбэриин зорилгонуудые амжалтатайгаар шийдхэхэдэнь туһалдаг.

Мүнөө үедэ Грузида 700 гаран арадай университет хүдэлнэ. Эдэнь үзэл сурталай хүдэлмэриин, эстетическэ хүмүүжүүлгын ба ажалшадай мэргэжэл дээшэлүүлгын түбүүд болоно. Арадай университедүүдэй бүхэсоюзна харалгын нэгэдэхи шатын дипломдо Икато һуринай арадай университет гурба дахин хүртөө.

МЕНЕДЖЕРНҮҮДЭЙ ҺУРГУУЛИ УРИНА

МОСКВА. СССР-эй Науканууудай академиин Экономикын институтай директор академик Л. Абалкин болон СССР-эй Науканууудай академиин гишүүн-корреспондент «Микрохирургия глаза» гэжэ МНТК-гай генеральна директор С. Федоров хоёрой гэрэй үүдэнэй хажуудахи хабтагайн хушалтые унагаахадань, Зацепэй үйлсөөрхи 41-дэхи гэр шэнэ эзэнтэй болоо юм байна гэжэ сугларагшад ойлгобо. Г. В. Плехановай нэрэмжэтэ Москвагай хүдөө ажахын институдай дэргэдэхи менеджернүүдые бэлдэхэ түб урданай байшан соо нэгдээ юм.

Менеджер гээшэ манда заншалта бэшэ ойлгосо болоно. Предприятинуудай, эмхи зургаануудай, албан зургаануудай, кооперативуудай захилаар хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэдэй мэргэжэлые дээшэлүүлхэ ба шэнэ бэлэдхэл олгохо, худалдаа наймаанай талаар эрдэм мэдэсэтэй, дадабаритай болгохо зорилгонуудые тус түб шийдхэхэ байна.

Экономико-худалдаа наймаанай ажал ябуулга, ажахын тоосооной эрхэ байдалда үйлэдбэриие ба эрдэм шэнжэлэлгын хүдэлмэриие хүтэлбэрилгэ, гадаадын экономическа ажал ябуулгын теори ба бодото байдал гэхэ зэргын элдэб шэглэлнүүдээр октябриин 1-һээ хэшэлнүүд эхилхэ юм. Институдай багшанар ба ондоо тээһээ уригдаһан лекторнууд хэшээлнүүдые үнгэргэхэ.

«Бизнесэй һургуули» коммерческэ үндэһэ һуури дээрэ хүдэлхэ байна. Мэргэжэлтэдые эльгээһэн захилшад түлбэри оруулаад, ямар зорилготойгоор эльгээгдэһыень хэлэжэ үгэхэ байна. Һуралсалай болзор хоёр һараһаа хоёр хахад жэл болотор ондо ондоо байха. Хурдадхагдаһан курса байжа болохо. Захил хэнэн предприятиин хүсэлөөр, тус түб шагнагша бүхэнэй эрдэм мэдэсые шалгаад, тэрэниие хэрэглэхэ талаар заабари үгэжэ шадаха.

(ТАСС).

ҮСӨӨН ХҮНТ...

Нижнеангарскын загаһанай заводой ко... галай районой промышленна предприя... гэрһэн социалис мүрысөөндэ ороёдоо... дукци ехээр гаргаха, ажалшадай эрил... наар хангаха гэжэ эрмэлэнэ. Заводой ... ли, хадари, сурхай, алгана болон бэшэ... рижа, эрхим шанартайгаар дабһална, ... байгша оной түрүүшын хахад жэл соо ... барижа, дабһалха, согоохо даабариг... рээ 3500 центнер загаһа барижа, һайн ... ехээр гаргаһан байха юм.

— Байгша оной эхиннһээ өөһэдөө ... гаха гуримаар ажаллажа эхилээбди. Ш... хада, харюусалгатайшье, хүндэшье хэрэ... даа. Бидэндэ үлүү олон автомашина, ... хүдэлмэришэд хэрэггүй. Нормоһоо үлүү... бди. Хори гаран хүдэлмэришэд, мэргэ... нуудта эльгээгдэг. Үсөөн хүнтэйгөөр ... арга боломжын бии байһаниие хүдэлмэ... рэнь харуулжа эхилээ, — гэжэ загаһанай ... Ю. Г. Бельский хөөрэнэ.

Үсөөн хүнтэйгөөр ехэ продукци гарга... мүрысөөндэ заводой хүдэлмэришэд ... үрэ дүнгүүдые туйлана. Заводой үнинэй ... Живоглядовай бригадын хүдэлмэришэд ... Энэ бригадын гишүүд ходоодоо даабари... тай. Зунай сагта загаһа бариха хүдэлмэри... хэнэн байгаа. Зарим үдэрнүүдтэ 60—70 ... рижа шадана. Июлиин 20-до нэгэ удаа ... 200 центнер омоли барижа, бүхэли ... һэн байха юм.

Юрий Шестаковой хүтэлбэрилдэг бри... хим түрүү ажалаараа районой ажалша... мүрысөөндэ ходоодоо шалгаржа, КПСС... скын горкомой дамжуулгын улаан ... грамотаар олон удаа шагнагдаа юм. ... дөөшье, зундаашье загаһа ехээр бари... дэлдэг нүхэдэйнгөө урда табидаг. Тиим... шүүд мүльһэн доогуур губшуур та... гульмэ, губшуур хаяхадаашье, тэгшэ ... олоной һайшаал магтаалда хүртэдэг ... долоон һарын туршада загаһа бариха ... 15-да дүүргэнэн алдартай. Нижнеангар... дой бэшэшье олон хүдэлмэришэд ... зорһоонь урид дүүргэхын тула хаба ... дэлнэ.

Загаһа болбосоруулдаг цехүүдэй ху... дайнгаа олзые гэзэ хороонгүйгөөр бари... тоохо, хүргэхэ хүдэлмэри гурбан ... мүн ли даабаряа үлүүлнэ.

— Загаһешаднай зарим удэрнүүдтэ ... ли тушаажа, бидэнэ ехэл тухашаруу... саг дары дабһалха, согоохо хэрэгтэй ... гүй хүдэлхэ ушар гарана. Үнинэй бри... Коркина, К. С. Федотова, Т. И. Зим... бүриингөө даабари 125—130 процент ... түрүү ажалай жэшээ харуулжа ябаһаа... тийна организациин секретарь Н. Т. ...

Коллективэй гэшүүд урданайхи шэнги... тийна организаци ямар заабари үгэхэ ю... даггүй. Амжалтата һайн хэрэгэй түлөө ... лаараа ороёдоно, үүсхэл гаргаа, ... на. Бултанай иимэ эдэбхи үүсхэлтэйгэ... ашаар тус заводой коллектив һайн ш... гаргажа, районой ажалшадые, БАМ-... һаар хангаха даабаряа үлүүлнэ. Дол... гадуур 190 мянган түхэригэй продук... тус заводой коллектив амжалтатайгаа...

Зунай бэлшээриие зүбөөр х...

ХОЛЫН БЭЛШЭЭРИ...

Аха нютагай хада хабсагайн хүндынүүд соо холын хээрын бэлшээринүүд олон ааб даа. Хэр үгһаа хойшо нютагай малшад эдэ хээрын бэлшээринүүдые ашаг үрэтэйгөөр хэрэглэдэг гээшэ.

Бүхэсоюзна XIX партийна конференциие нэрэтэй түрэтэйгөөр угтаһан, үндэр үүсхэлтэйгээр ажаллажа байһан «Коммунизм» колхозой малшад зунай бэлшээриин үедэ Тиисэ гол зубшаһан бэлшээринүүдээр Малаа гарган бэлшээнэ. Мүн тиихэдэ Сархы, Забиит, Хойто-Һарьдаг гэхэ мэтын бэлшээринүүдые тэдэнэр ашаг үрэтэйгөөр хэрэглэдэг заншалтай. Энэ жэлдэ колхозой малшад энэ хариюусалгатай хаһаяа яһала барагаар үнгэргэжэ байна. Хээрын бэлшээринүүдтэ гараха мал эртүүр май һарын тэнгһэн хойшо гараа һэн. Забиит гэжэ газарта мал ойоор зуһадаг юм. Юрэнхы дээрээ колхозой 2000 шахуу мал эндэ адуулагдан таргалуулагдана. Жэшээлхэдэ, малша булэ Сергей Содномович, Валентина Лопсоновна Сыреновтэн һарлаг, хальмаг үүлтэрэй мал хоёр гүүртэ болгоод адуулжа байна. Эдэ малшадтай һаяхан уулзажа, хөөрэлдөө һэмби.

— Забиидта ногооныинь муу. Хүйтэн байнал даа, — гэжэ Валентина Сыренова хэлэнэ. — Үдэр бүхэндэ шахуу хура бороо, нойтон сабаншье оно. Хэды тиимэ бэрхэшээлтэй байдалай тохёолдоошье һаань, бидэнэр адуу малаа һайн таргалуулха гэжэ ороондобди.

Сархыда малай байранууд һаа, энэ Сархы Забиит руу олон. Богонёор хэлэхэ болоо колхозой бүхы малшад ерэшэһэн гү гээд һанагдадаг. Юуб гэхэдэ, үбэлдөө Тиисэ голоо зубшажа үбэлжэһэн бүхы малшадтай эндэ зундаа золгохош. Адуушан, коммунист Владимир Базаров залуу комсомол хүбүүн Борис Дамшаевтай 300 толгой адуу моридые манана. Эндэхи Столбын тала гэжэ газарта бэрхэ малшан Доржо Лопсонович Мунконов 200 гаран толгой гүрэндэ худалдагдаха мал комсомол хүбүүн Зоригто Габановтай таргалуулжа байна. Доржо Лопсонович яһала дуйтэй малшан, энэ руу гүрэндэ худалдаха мал олон жэлэй туршада харуулна.

Колхозой партийна организациин секретарь Климент Нанзытович Самбяловтай уулзажа, зундаа хээрэ ябадаг малшадтаа ...

гэжэ ... — Хэ... рэгтэй ... машина ... рагдаһ... хоёроо... мэнэ... гэ колх... гэжэ ... гүй, ... түрүү... Забиид... лагшан... новна ... худэлэ... жэ хэрэ... до бай... ажаллаа... сугларс... харбаа... гаа, сэр... эмхидх...

Совет

Одеж

«ХУБУУДНИ АЖАБАЙДАЛДАА УРАГШАТАЙ ЯБАГ!»

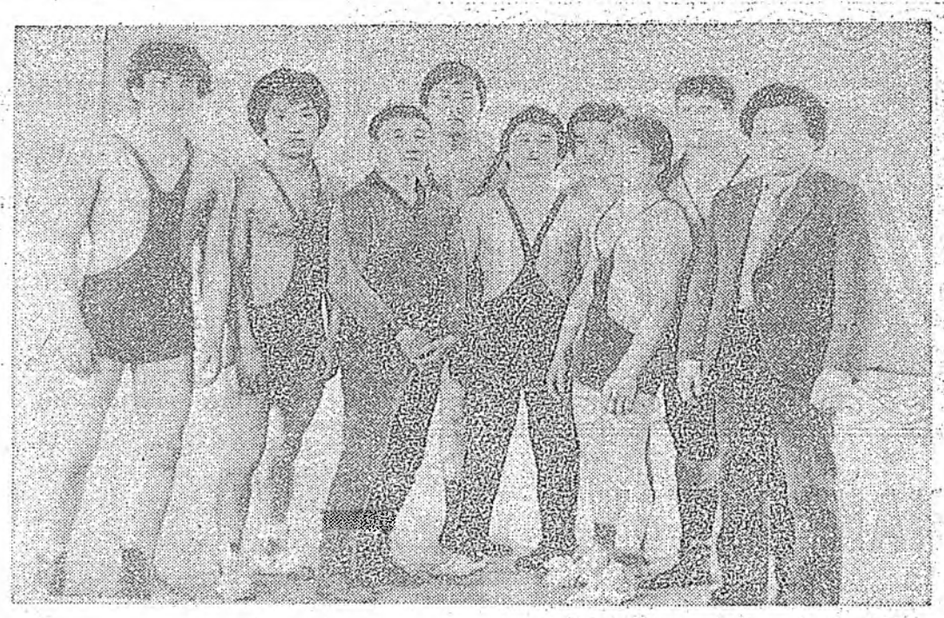

ЭЛДИН САГЫЕ ургулан, дунда hургуулиин амаралта эхилдэг аб да, тиин тэрэ эхилволашье уни болобо. ко хүүгэдэй спортын ууда хүмүүжүүлхы эн түлэг дүндаа ур вер. Багахан хүбүүдшүүлые дүрэ бу барилдаанда hурдаан-Удын 7-дохи хүүбортын hургуулиин ахаронер Валерий Манвич Сыдеев хүмүүжэгэ хайшан, гэзд зунай удэ алишье таладань вер амаруулха гэзшэб ой өвөл байхаhаа болон юм. Мүнөө гороолэй хөөр лагерь hурдараа эмхидхэзд, тэншуулаар бүхэли үдэргөнэ. Багахан хүбүүд ябаха аргагүй дуурөө гэхдэ, тэндэнь ондо ондоо яНзын той нааданууд иггана Дуран соогоо гөөр ланда шуГаха, аянбөөд өрөхэ гэхэ мэзэнүүд багашуулда ихаhаа гадна, ажабайаа мэдэсэнь үргэдэнэ лагерийн юрын үдэртэ дайралдажа, наадахые hонирхон Ажалай хүндэ дарагдаад ябаhан ехэ үгэдэй арюун сэлмэг байдалда ороодхихоөмэр hонирхуулхабаьень татахада, забрэгтэй» гэжэ тоохубүд хараhаар байаг, хэлhээшьё hайн, болодог гэзшэ.

Хүүгэдтэ тэсэбритэйгээр хандаха, тэдэнийе хэзэдэшье ойлгожо шадаха хэрэгтэ турэлхийн хүмүүжүүлхы оюун бэлиг заатагуй хэрэгтэй болодог байна даа. Багшын институт дүүргэhэн аад, хүүгэдээр хүдэлжэ шадахагүй заримашуул hайсал дайралдадаг ха юм даа. Тэдэнэр хүүгэдэй hайн шэнжэ шанарые тодорхойлон гаргажа шададагүй; харин тэдэнийе бүри айлгажа, hурьень дараажархидаг байна. Тиимэшүүл лэ «мүнөөнэй хүүгэдэй» муу занда голхожо байжа, аашалалдадаг ха юм. Харин Валерий Манзаргашеевич хүмүүжэмэл бүхэнөө гайхалтай зүбөөр таажа ойлгодог, тэдэнээ эдэбхитэй, шударГы зон болгохые оролдодог. Зарим hорилгодой хэшээлдэ байлсажа хараха, оргон тоодог, шаг шуураан бодожо байха. Хүмүүжүүлэгшын хоолойнгоо hөөлдэтэр hүхирхэдэ, гуримтай байдал тогтодоггүй ушаршье байха.

Бидэ тэрэ үдэр лагерийн хүүгэдэй наадаха, hорилго үнэргэхые үнэөөрөө таашаан байрлажа, анхараа бэлэйбди. Ямар эдэбхитэй, томо хүнүүд шэнгеэр юмэндэ хандадаг хүүгэд гээшэбі Валерий Манзаргашеевичэй аалин нам хоолойгоор дуугархадань, хүбүүхэдүүд хэлhэн үгыень алдангүй дуулаад, тэрэ доронь бэелүүлнэ. Ямаршье тусхай зан гаргаагүй аад, хайшан гэхэдээ иимэ гуримтайгаар хэмжээ ябуулганууудаа үнэргэжэ шададаг юм? Хоёр талаhаа бэе бэеэ тон hайнаар ойлгоходоол иимэ харилсаан тогтодог гээшэ ха гэжэ багсаамжалхаар юм гү?

Энэ лагериин дүүрэхэдэ, нүгөө бүлэг хүмүүжэмэлнүүдээ Байгал далайн эрьедэхи спортивна баазада абаашажа амаруулхаар хараална. Бүри hүүлдэнь өөрөө жэлэйнгээ ээлжэтэ амаралтада гарахадаа, аха бүлэгэй хүбүүдые Аршаан шадар абаашажа, hорилгөөр ургэлжэлүүлхэ түсэбтэй юм. Сэхыень хэлэхэдэ, амаралтаяа үни заяанай өөрынгөө мэдэл соо үнэргэжэ үзөөгүй гэжэ хэлэлтэй. Кварталай гү, али хахад жэлэй түсэб табихадаа, hурган хүмүүжүүлэгшэдээ; Валерий Манзаргашеевичтэ, хизааргүй ехэ баяр хүргэн нанадаг. Тиигэншьегүй яахаб, тэрэ үедэ ажабайдалайнь зам дээрэ эн хүнэй дайралдаагүй hаа, Шестаковой хуби заяанай хайшаашье хэлбэрхэнь мэдэгдээгүй байгаа.

Мүн Совет Армийн зэргэдэ мүнөө алба хэжэ ябаhан Борис Гомбоев Сыдеевтэ дэлгэрэнгы бэшэгүүдые ходо эльгээжэ байдаг. Тэрэ бүри эхин классуудта hуража байхадаа, «бэрхэтэйшүүлэй» төбдо ябадаг байhан юм. Милициин хүүгэдэй таhалгын бүридхэлдэ абтанхай, түбэг ехэтэй хубүүн hэн. Харин мүнөө тэрэ албандаа эрхимүүдэй зэргэдэ ябана бшуу. «Барилдаан лэ намайе хүн болгоо, уужам, hайн сэдьхэлтэй Валерий Манзаргашеевич минии талаанда намайе hурган хүмүүжүүлжэ, хүн болохо ябадалдам туhалhан юм» гэжэ үгэ үсөөнтэй Борис нэгэтэ бэшэ хэлэhэн байдаг.

Хүүгэдэй ажабайдалайнь зам дээрэ эн хүнэй дайралдаагүй hаа, Шестаковой хуби заяанай хайшаашье хэлбэрхэнь мэдэгдээгүй байгаа.

Мүн Совет Армийн зэргэдэ мүнөө алба хэжэ ябаhан Борис Гомбоев Сыдеевтэ дэлгэрэнгы бэшэгүүдые ходо эльгээжэ байдаг. Тэрэ бүри эхин классуудта hуража байхадаа, «бэрхэтэйшүүлэй» төбдо ябадаг байhан юм. Милициин хүүгэдэй таhалгын бүридхэлдэ абтанхай, түбэг ехэтэй хубүүн hэн. Харин мүнөө тэрэ албандаа эрхимүүдэй зэргэдэ ябана бшуу. «Барилдаан лэ намайе хүн болгоо, уужам, hайн сэдьхэлтэй Валерий Манзаргашеевич минии талаанда намайе hурган хүмүүжүүлжэ, хүн болохо ябадалдам туhалhан юм» гэжэ үгэ үсөөнтэй Борис нэгэтэ бэшэ хэлэhэн байдаг.

Валерий Сыдеев 1947 ондо Түнхэнэй районой Галбай нютагта ехэ бүлэ соо туурэhэн юм. Айлай зургаан хүбүүд, нэгэ басаган hэн. Тэдэнэй эгэзэл ехэнь байжа, дүүнэрээ дахуулан үндыhэн юм. Магад, тиимэhээ хүмүүжүүлхы шадабари тэрээндэ хэрэгhаа ерэhэн байжа болоо. Эхэ, эсэгэнь хүдэлмэри дээрээ үдэрөө бараха, харин Валера олон дүүнэртээ гэртээшье, hургуулидаашье үнэргэхэ. hургуулиинь даабари дүүргүүлхэhээ эхилээд, гэртэхи, газаахи бүхы хүдэлмэреэ тэдэнээ ударидан бэелүүлжэ байгаа.

Барилдаанда тон тэдыдэ дурлааб, hурааб гэжэ мүнөө Валерий Манзаргашеевич хэлэжэ шададаггүй. Мэдээ ороходоо хойшо барилдаан соо үндыгөө гэжэ хэлэхэдэ ехэ аldуу болохогүй бэшэ аал даа. Галбай нютагтань хэр үгhаа барилдаан хүндэтэй байhан юм. Хубүүд хүл дээрээ бордойхоо хойшо барилдажа томо болодог байгаа. Табан дүү хүбүүдээрээ, үетэн нүхэдөөрөө ямаршье наада хээ hаа, барилдаа хэнгүйгөөр үнэрдэгүй бэлэй. Теэд Нима Сосорович Ивахиновай институдаа дүүргэhэнэй удаа Толтой нютагта ерээд багшалжа байхадаа, хүүгэдээрээ хэшээлэй hүүлээр үни удаан элдэб хэмжээ ябуулгануудые үнэргэгшэ бэлэй. Үхибүүд тэрээндэ дадажа, голгүй дуратай болошобо. Тэндэ жэл худэлөөд, Совет Армийн бодото албанда мордоходонь, hургуулиин хүүгэд ёхэ шаналаа бэлэй.

Армидашье дуратай ажалаа өрхёөгүй, подразделениидэ дурэ бүлаалдалгын барилдаанай секци нээжэ, дивизи соогоо командаараа түрүү hууринуудта гаржа эхилээ hэн. Албанhаа табигдахадаа, Түнхэнэй районой түб — Хэрэн дээрэ байгуулагдаhан хүүгэдэй спортын hургуулида тренерээр хүдэлөө. Тэрэ үедэнь хүмүүжүүлхы худэлмэридэ бэлигтэйень алдуугүйгөөр тухайлhан суута спортсмен-тренер Клим Самсонович Олзоев 7-дохи хүүгэдэй спортын hургуулида худэлхыень уриhан юм. Мүн тиихэдэ Валера городто худэлдэг Мэдэгма басага наhанайнгаа нүхэр болгожо абахаар шиидэнги ябаа. Ушар тиимэhээ 1974 ондо эндэ худэлхэеэ ерэhэн байгаа.

Олон, олон шабинарынь мүнөө элдэб газарта элдэб ажалда худэлнэ. Тэдээн соонь спортын мастернуудшье олон. Жэшээнь, Константин Дремов мүнөө Алас-Дурнын Океанологийн эрдэм-шэнжэлэлтэй институдта худэлдэг. Барилдаанай нюусые Сыдеевэй хүтэлбэри дороо шудалhан, спортын мастер болотороо ургаhан байна. Андрей Матюнов, Александр Бардаханов гэгшэдые олон зон тухайлха ёнотой. Эдэ бэлигтэй бэрхэ спортсменүүд мүнөөшье хүрэтэр Валерий Манзаргашеевичэй хүтэлбэри дороо hорилгөөр ургэлжэлүүлhээр. Аркадий, Баяр Будаевууд (спортын мастернууд) эндэ урган гараа.

Теэд Сыдеев саг зуурын амжалтануудта гол анхаралаа хандуулдаггүй, харин хүмүүжэмэлнүүдэйнгээ хүн болохо хэрэгтэ тон ехээр hанаата болодог. Тэдэнэйнгээ ажабайдалай хүнгэн бэшэ долгин соо найдамтай hайнаар hуурияа олоходонь, эсэгэ хүнэй баяр омогорхолоор сээжэнь халидаг. Гэхэтэй хамта ганса өөрынгөө заяаhан бүлэгые хараад байдаггүй, мүн шадаха зэргэрээр бэшэндээшье туhалдаг. Юуб гэхэдэ, шэхэ хатуутай залуу хубүүдые барилдаанай үндэр дээдэ шадабарида гарГаха хэрэгтэ хүсэ шадалаа, эрдэм мэдэсэеэ сум үгэлсэдэг. Тэдээхэн хубүүдэй физрук Петр Ванчиков хүмүүжэмэлнүүдэйнгээ бэлигтэйень, ехэ ехэ амжалтанууудые туйлаха байhыень hайн мэдэхэ дээрэнээ шадабаряараа ехэ, эрхим мэргэжэлтэдэй нэгэн болохо Валерий Сыдеевтэ туhалхыень гуйжа, хандаhан байна. Сэдьхэлээр нимгэн, ядаhан хүнүүдтэ хэзээдэшье туhалхаар бэлэн байдаг Сыдеев гуйлтыень халуунаар үгтан абажа, сагаа гээнгүй; тэдээнтэй хүдэлжэ эхилhэн байгаа. Тиихэдээ нэмэлтэ сагта худэлhэндоо нэгэшье сагаанай мүнгэ абаагүй hааб даа. Абахаашье hанаагүй. Миний нангин уялга гэжэ тоолодог. Тэрэ гэhээр 6 жэл үнэргэшэбэ. Оролдоhоной үрэ дүнгүүд уданшьегүй харагдажа эхилээ. Дүлии спортсменүүдэй дунда СССР-эй чемпионууд тэдэнэй дундаhаа гаража эхилээ. Тэдэ хэд бэ гэбэл, Андрей Захряпин, Евгений Вялов гэгшэд болоно. Эдэ хубүүд дүлий спортсменүүдэй дунда Шэнэ-Зеландида үнэргэгдэхэ Бүхэдэлхэйн наадануудта хабаадаха ороной суглуулагдамал командада кандидадуудаар оруулагданхай юм.

Дүрэ буляалдалгын барилдаанай хүүжэлтэдэ бага бэшэ хубитаяа оруулдаг дээрэнээ туус спортын зүйлэй республикын федерацийн харюусалгата секретэряар hунгагдаhан юм. Нээрээшье; республикын газетэнүүдтэ, радио, телевиденидэ Валерий Манзаргашеевичэй саг үргэлжэ толилогдожо, дамжуулагдажа байдаг спортын hонинууд олоной анхарал ехээр татадаг болонхой. Тэрэнэй материалнуудай газетэнүүдтэ гарахаяа болишоходо, ехэ мүрысөөнүүдтэ холо газарта хүмүүжэмэлнүүдэ абаад ошонхой ха юм даа гэжэ уншагшад алдуугүй тухайлдаг болонхой.

Р-Ц. ЛХАМАЕВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «Динамо» бүлгэмэй барилдаашад тренерүүд Н. С. Ивахиновтай, В. М. Сыдеевтэй (баруун гарhаа) хамта.

Авторай фото.

ТАБАН МЯНГАТАНАЙ КЛУБ БАЙГУУЛАГДАБА

ЛИТВАГАЙ ССР. Капсукска районой «Судува» колхозодо табан мянгатакай хилэ дабаhан hаанишадай клуб мүндэлбэ. Энэ ажахыда жэлэй туршада үнэсэй бүриноо 5 мянган килограмм hу hаадаг юhэн hаанишад бин юм. Тэдэнэр жэл бүри таhалгаряагүй нимэ үндэр дүнгүүдые туйладаг. Тэдэнэй амжалтатай ажал бусадта жэшээ болодог, бусад hаанишадынь нимэ дүнгүүдые туйлахые оролдодог.

Энэ жэлдэ фермын hаанишадай ажал хэрэгүүд урагшатай. Малай байранууд hайнаар тухэрэгдэнхэй, малай тэжээл элбэг, hаанишадай ажалай эрхэ байдал зохид гуримтай.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Гульбинишкяйи фермэ дээрэ. Улаан булан соо сэй уухада зохид. Зүүн гарhаа хоёрдохи — табан мянгатан hаанишадай инубай түрүүлэгшэ Ангеле Биндоконис. Мэл ажахыда тэрэ 20 гаран жэлдэ ажалаhана.

ТАСС-ай фотохроникэ.

hурагшадай зунай амаралта

«РАССВЕТ» ЛАГЕРЬТА СҮЛӨӨ ЗАБДАГҮЙ

Оронгын дунда hургуулиин hурагшадай зунай ажалай болон амаралтын «Рассвет» гэжэ лагерьта мүнөө нютагай hургуулиин ахалагша классуудай hурагшад зунайнгаа амаралтые эохид hайнаар үнэргэхэнөө гадна, ажахынгаа 2400 хурьгадай хойноhоо харуулhалжа, нютагайнгаа хонишод, малшадта сэгнэшэгүй ехэ туhа хүргэжэ байна. Иигэжэ hурагшад багаhаа эхилжэ, худөөгэй зоной хэдэг ажалтайнь, дүршэл шадабаритайнь танилсажа, ерээдүйнгөө мэргэжэлые шэлэн олохо аргатай байна бшуу.

Июль hарын наратай дулаан нэгэ үдэр бидэ энэ лагерьта хүрэжэ ерээ hэмди. Одоол эндэ халуун ажал бусалжа байба. Хубууд, басагад үглөөнэй бэлшээриhээ ерэhэн хурьгадаа уhална, хорёо хаамагуудтань оруулжа, талха тарианай зүйл үгэнэ.

Үүр хираанаар бэлшээридэ гарГагдаhан хурьгад хэды садхаланшье hаа, талха тарианай үнэр абаhаар хобоонууд тээшээ дугташалдашаба.

Удын заабhарлалай, үхибүүдэй саг зуура амарха хаhые hамбаашалан, бидэ лагериин хүтэлбэрилэгшэ, Оронгын дунда hургуулиин математикын багша Аграфена Гомбоевна Чагдаржаповатай уулзабабди. hүбэлгэн hонор, хүндэмүүшэ урин зантай hурган хүмүүжүүлэгшэ энэ халуун үдэр үндэгэ хүрөөд ябаhан бидэниие удын эдеэгээр хүндэлжэ, ажал хэрэгүүд тухайгаа хөөрэбэ.

— hургуулиимнай долоодохи, юhэдэхи классуудай 18 hурагшад, тэрэ тоодо 9 хубүүн, 9 басаган мүнөө энэ лагерьта хурьгадые харуулhалжа байна. Бидэ гурбан hарын туршада — июниин нэгэнhээ августын 25 болотор — эдэ хурьгадые харуулhалхадаа, тэдэнэй туд бүриин шэгнүүрые сүүдхэдэ 100 граммаар нэмээхэ гэhэн хэлсээ совхозтой баталhан байнабди. Мүнөө hурагшадай адуулжа байhан 2400 хурьгад дүрбэн бүлэг болгогдон хубаарилгданхай. Ажахын тоосооной, алмалта, арьбалалтын hуримаар үхибүүднай худэлнэ. Лагериимнай шэнэ байра зохид hайнаар тухеэрэгдэнхэй. Иигэжэ ооhэдынгөө үхибүүдтэ, тэдэнийе бага балшар наhанhаань ажалда дуратайгаар хүмүүжүүлгэдэ, сүлөө сагыень туhатай зохидоор үнэргэлгэдэ совхознай ехэ анхарал хандуулна гээшэ ааб даа. Бидэшье ооhэдынгөө эзлжэхэндэ энэ ашыень сүм харюулхые оролдоноби. Лагерьтамнай хубууд болон басагадай ами амьараа байха, мансарднуудтай хөөр шэнэ байра, коттеджнүүд, зохид кухни, столово баригданхай. Газ хэрэглэн, эдеэ хөөл шанаха ханза пеэшэн, холодильник, телевизор, спортын хэрэгсэлнүүд, стол дээрэхи нааданууд манда бии. Гансал лагериимнай гаазаргүйрхиие зохид hайнаар хөрөөлхо, спортын талмайнуудые тухеэрхэ ажал эндэ үлэнхэй. Юрэдөөл байра байдалаараа сэдьхэлнай ханянги. Саашадаа үшөөл hайн болохо юм бээ гэжэ найдагшабди, — гэжэ тэрэ хэлээ hэн.

Аграфена Гомбоевна мантай хамта хоол бариха зуураа хөөрөөгөө саашань үргэлжэлүүлнэ.

— Совхозоймнай хонин ажалай цехэй дарга Д-Ц. Б. Норбоев эдир хонишодто hургаал заабари ходо хэлэжэ үгэдэг юм. Мүн ажахын зооветмэргэжэлтэд Д. Д. Дымбрылова, М. Б. Батуев гэгшэд баhал маанадта ходо ерэжэ, ажал худэлмэриимнай шалгадаг, шухала хэмжээ ябуулгануудые үнэргэжэ, туhатай hургаал заабаринуудые үгэжэ байдаг. Совхоз хурьгадта эдюулхэ холимог гурилаар таhалгаряагүйгөөр хангана. Үхибүүднай сүлөө сагтаа теннис, волейбол, шатар, даам наададаг, телевизор харадаг. Спортын элдэб зүйлнүүдээр хоорондоо мүрысөөнүүдые ходо үнэргэжэ байдаг юм. Тобшоор хэлэхэдэ, сүлөө сагаа зохид hайнаар, аша туhатайгаар үнэргэхэ арга боломжо тэдэнэртэ олгогдонхой. Совхозойнгоо хүсэл оролдолгоор, халуун анхаралаар эдир хонишод үдэртөө дүрбэ дахин түлөөhэгүйгөөр эдеэлнэ. Хүн бүхэнэй эдихэ хоолдо 1 тухэриг 73 мүнгэн гаргашалагдана. Энэ гаргашын хахадыень совхозой профсоюзай комитет, бусадыень агропромой худэлмэрилэгшэдэй профсоюзай райком түлдэг юм. Тиин бидэ энэ халуун анхаралдань оролдосотой ажалаараа харюусажа, хурьгадайнгаа шэгнүүрые бага гаргашатайгаар, ехэер нэмээхые оролдохо ёнотойби гэжэ hурагшадтаа hайса. ойлгуулагшабди, энэ хэрэгтэ тэдэнийе зөригжуулагшабди. 2400 хурьгадые тушаажа абахадамнай, толгой бүриниь шэгнүүр 16 килограмм байгаа болэй. Зунай түрбэн hарын туршада тэдэнэйнгээ хамтын шэгнүүрые 170 центнерээр нэмээхэ гэхэ гү, али хурьган бухэнэйнгөө шэгнүүрые 24 килограммда хүргэхэ хэрэг зорилготойби. Энэ зорилгоёо амжалтатайгаар бэелүүлхын тула үхибүүднай нилээд оролдолго гарган худэлнэ. Мүнөө бэлшээриин нөгөөн hайн, нэмэлтэ шэгнүүр абахал ёнотойби.

hурагшад Октябрина Зодбоева, Жаргалма Чимитова, Эржена Мардаева, Марина Бальжиева гэгшэд звеноонуудые ударидагшадаар томилогдонхой. Тэдэ бултадаа ажалша бэрхэ басагад юм. Зундаа хурьгадые hайнаар харуулhалжа, ажалдаа шалгарhан hурагшад социалис мүрысөөнэй гуримай ба совхозтой баталhан хэлсээнэй ёноор оронойнгоо хото городуудаар аяншалха түлөөhэгүй путёвкоор шагнагдаха юм.

Аграфена Гомбоевна хөөрөөгөө түгэсхэжэ, бидэнэйшье бусаха саг хүрэжэ ерэбэ. Тэрэ Янжима Мироновна Сондуева туhалагшатаяа hурагшадай зунай амаралтые ооhэдэнь ба түрэл совхоздонь аша туhатайгаар үнэргэхэын тулада хүсэл оролдолго гарган худэлжэ ябана.

Нажарай энэ набша намаагаа дэлгэhэн, малай бэлшээреэр баян элдин hайхан саг аажалнгаа хонин hурэгые удхэлсэжэ ябаhан эдэ хубууд, басагадай түйлаhан түрүүшын дүнгөөрнь урмашан, саашадаа бүри ехэ амжалтануудые туйлахыень хүсэгдэнэн байна.

М. ГАЛСАНОВ,
манай штатнабэшэ корр.

Иволгын район.

Ашаг үрэтэ ажалай, элүүр энхэ байдалай түлөө

РШЫЕНЬ ШАНГАДХАХААР БОЛОО

республикада hүүгэй үедэ архидалгатай тэмсэл гэлсэдэг болоихобди. Иимэ байдал манайшье райгэдэнь. Энэ худ ридэлнай дайралдадаг зарим нуудланууд тухай эндэ тогтохо, хүн зонтой hанаа боhаабдаха хүсэлтэй байнаб.

Хэй ЦК-гай болон Совет правительствын баталан мэдэлhэн тогтоолнуудай эрилтэнүүд хүсэд дүүргэгтэ, зорилгой, бухы талаhаа добтолхы шэгэлэлтэй худэлмэри ябүүлдаггүймнай нюуса бэшэ. Сельскэ поселково Советүүдэй, ажалша коллективүүдэй ажалгаа, хэлhээшьё hайн, болодог гэзшэ.

Нигэжэ хоорэхэдөө, ааб үгэнүүдые хэлэгөөн хүмүүжүүлэгшын хараhаар ундэлэлэн, дуй дуршэлhөө, бэлэгшэлэн, hабагшалан бшуу. Жэшээнь, саана хотын 50-дохи «Мүнөөнэй хүүгэдэй» муу занда голхожо байжа, аашалалдадаг ха юм. Харин Валерий Манзаргашеевич хүмүүжэмэл бүхэнөө гайхалтай зүбөөр таажа ойлгодог, тэдэнээ эдэбхитэй, шударГы зон болгохые оролдодог. Зарим hорилгодой хэшээлдэ байлсажа хараха, оргон тоодог, шаг шуураан бодожо байха. Хүмүүжүүлэгшын хоолойнгоо hөөлдэтэр hүхирхэдэ, гуримтай байдал тогтодоггүй ушаршье байха.

Бидэ тэрэ үдэр лагерийн хүүгэдэй наадаха, hорилго үнэргэхые үнэөөрөө таашаан байрлажа, анхараа бэлэйбди. Ямар эдэбхитэй, томо хүнүүд шэнгеэр юмэндэ хандадаг хүүгэд гээшэбі Валерий Манзаргашеевичэй аалин нам хоолойгоор дуугархадань, хүбүүхэдүүд хэлhэн үгыень алдангүй дуулаад, тэрэ доронь бэелүүлнэ. Ямаршье тусхай зан гаргаагүй аад, хайшан гэхэдээ иимэ гуримтайгаар хэмжээ ябуулгануудаа үнэргэжэ шададаг юм? Хоёр талаhаа бэе бэеэ тон hайнаар ойлгоходоол иимэ харилсаан тогтодог гээшэ ха гэжэ багсаамжалхаар юм гү?

Энэ лагериин дүүрэхэдэ, нүгөө бүлэг хүмүүжэмэлнүүдээ Байгал далайн эрьедэхи спортивна баазада абаашажа амаруулхаар хараална. Бүри hүүлдэнь өөрөө жэлэйнгээ ээлжэтэ амаралтада гарахадаа, аха бүлэгэй хүбүүдые Аршаан шадар абаашажа, hорилгөөр ургэлжэлүүлхэ түсэбтэй юм. Сэхыень хэлэхэдэ, амаралтаяа үни заяанай өөрынгөө мэдэл соо үнэргэжэ үзөөгүй гэжэ хэлэлтэй. Кварталай гү, али хахад жэлэй түсэб табихадаа, hурган хүмүүжүүлэгшэдээ; Валерий Манзаргашеевичтэ, хизааргүй ехэ баяр хүргэн нанадаг. Тиигэншьегүй яахаб, тэрэ үедэ ажабайдалайнь зам дээрэ эн хүнэй дайралдаагүй hаа, Шестаковой хуби заяанай хайшаашье хэлбэрхэнь мэдэгдээгүй байгаа.

Мүн Совет Армийн зэргэдэ мүнөө алба хэжэ ябаhан Борис Гомбоев Сыдеевтэ дэлгэрэнгы бэшэгүүдые ходо эльгээжэ байдаг. Тэрэ бүри эхин классуудта hуража байхадаа, «бэрхэтэйшүүлэй» төбдо ябадаг байhан юм. Милициин хүүгэдэй таhалгын бүридхэлдэ абтанхай, түбэг ехэтэй хубүүн hэн. Харин мүнөө тэрэ албандаа эрхимүүдэй зэргэдэ ябана бшуу. «Барилдаан лэ намайе хүн болгоо, уужам, hайн сэдьхэлтэй Валерий Манзаргашеевич минии талаанда намайе hурган хүмүүжүүлжэ, хүн болохо ябадалдам туhалhан юм» гэжэ үгэ үсөөнтэй Борис нэгэтэ бэшэ хэлэhэн байдаг.

Валерий Сыдеев 1947 ондо Түнхэнэй районой Галбай нютагта ехэ бүлэ соо туурэhэн юм. Айлай зургаан хүбүүд, нэгэ басаган hэн. Тэдэнэй эгэзэл ехэнь байжа, дүүнэрээ дахуулан үндыhэн юм. Магад, тиимэhээ хүмүүжүүлхы шадабари тэрээндэ хэрэгhаа ерэhэн байжа болоо. Эхэ, эсэгэнь хүдэлмэри дээрээ үдэрөө бараха, харин Валера олон дүүнэртээ гэртээшье, hургуулидаашье үнэргэхэ. hургуулиинь даабари дүүргүүлхэhээ эхилээд, гэртэхи, газаахи бүхы хүдэлмэреэ тэдэнээ ударидан бэелүүлжэ байгаа.

Барилдаанда тон тэдыдэ дурлааб, hурааб гэжэ мүнөө Валерий Манзаргашеевич хэлэжэ шададаггүй. Мэдээ ороходоо хойшо барилдаан соо үндыгөө гэжэ хэлэхэдэ ехэ аldуу болохогүй бэшэ аал даа. Галбай нютагтань хэр үгhаа барилдаан хүндэтэй байhан юм. Хубүүд хүл дээрээ бордойхоо хойшо барилдажа томо болодог байгаа. Табан дүү хүбүүдээрээ, үетэн нүхэдөөрөө ямаршье наада хээ hаа, барилдаа хэнгүйгөөр үнэрдэгүй бэлэй. Теэд Нима Сосорович Ивахиновай институдаа дүүргэhэнэй удаа нютагтаа ерээжэ, барилдаанай секци нээhэнhээ хойшо барилдаанай ёноо hургуулида hураhан юм. Ямар шүналтайгаар, эдэбхитэйгээр хабаададаг байгаабі Эмхидхэхы шадабаритайень тансата тухайлhан Нима Сосорович Валерые өөрынгөө найдамтай туhалагша болгоhон юм.

Уданшьегүй hургуулиин жэлнүүд үнэржэ, мэргэжэлээ шэлэн, саашанхи ажабайдалаа тодорхойлхо сагай ерэхэдэ, Валера нэгэ хэды бодомжолhоной удаа багшанарай институдта, физико-математикын факультедтэ ерэжэ ороhон юм. Хүнэй аргашанай hургуулида ородог hаа гэжэ тэрэ үедэ баhа hанаадшье абаhан байха, үнэргэргэжэ, 9 архиншанай хэрэг хараба.

Дотоодын хэрэгүүдэй таhагай участково инспекторнууд архидалгатай тэмсэхэ худэлмэриеэ яахын аргагүй hуладуулханхай. Хэрбээ тэдэнэр үнэргэhэн жэлдэ архи нэрэhэн. 18 хуниие элируулhэн hаа, энэ жэлдэ хоёрыел олоо.

Харин Новоильинскдэ ажаhуудаг пенсионерка Урусова брага гээшые «бурьялуулжа», гайтай сэнгээр худалдана. Тэрэ ямаршье хэhээлтэдэ хүртэнгүй, хара хэрэгээ үргэлжэлүүлhэн зандаа. Поселогой хүн зоной hая үнэргэhэн хамтын суглаан дээрэ энээн тухай шангаар хэлэгдээ.

ХАРЮУ ХҮЛЭhЭЭРБДИ

Ажалша коллективүүд, тэдэнэй зарим хүтэлбэрилэгшэд худэлмэришэдэйнгөө а р х и ууhан ябадалда ямаршье анхарал хандуулангүй байдаг. Шэнэ-Бэрээнэй заводой худэлмэришэн И. Ф. Брянский гэдэг худэлмэриин сагай үедэ архи уунанайнгаа түлөө цехэйнгээ начальникта зэмэлүүлээд, тэрээндэ эсэргүүсэн, hогтуугаар хутага бараад, гэртэнь ерэhэн байха юм. Заводой захиргаан, партийна болон профессоазай организацинууд Брянскийн хэтэрмэ ябадалые ажалша коллектив соогоо хаража үзөөгүй байхаhаа гадна районой прокуратурын тусхай хандалга-бэшэгтэ харюушье үгөөгүй байха юм. Харин Загарайн районой арадай сүүд эрхэтэн Брянскийн хэрэгые хараад, гурбан жэлээр эрхэ сүлөөень хаhаhан байна. Заводой директор Ю. Н. Цыбиковэй нэрэ дээрэ тусхай hануулга хэгдээ. Тиимэhээ энэ ушарта болон имагтал архидалгатай тэмсэхэ талаар тус заводто ямар хэмжээнүүдэй абтадаг, абтахаар хараалагдаhан тухай тодо харюу предприятийн хүтэлбэрнөө энэ удаа мүн лэ хүлеэнэбди.

БҮЛТАДАА ХАБААДАЯЛ!

КПСС-эй Центральна Комитет болон Совет правительство архидалгые усадхаха асуудалда анхаралаа hуладуулнагүй. 1987 онhоо эхилжэ, партийн ЦК-гай, СССР-эй болон РСФСР-эй Верховно Соведүүдэй Президиумүүдэй энэ асуудалаар удаа дараалан гаргаhан документнуud энээнийе гэршэлнэ. Архидалгатай тэмсэхэ хэрэг саг зуурын кампани бэшэ, харин үдэр бүриин үсэд нэтэрүү тэмсэл байха ёнотой гэжэ ойлгоноббди. Совет, ажахын зургаануud, ниитын эмхинүud гүрэн түрын удха шанартай энэ шухала хэрэгhээ хажуу тээ байха ёногүй бшуу.

«Арадай депутадуудэй Соведүүдэй архидалга усадхолгада хабаатай хуулинуудые бэелүүлхэ талаар худэлмэри тухай» РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй 1988 оной февралийн 26-да абаhан тогтоол соо hүүлэй үедэ Соведүүд энэ худэлмэриеэ hуладуулаа, тэрэнэй ёнотой удха шанарые сэгнэнэгүй, энэ асуудал шиидхэлгэдэ олониитые үргэнөөр хабаадуулнагүй гэжэ тэмдэглэгдэhэн байна.

Архидалгатай тэмсэхэ хэрэгтэ хүн бүхэнэй үнэн зүрхэнhөө хабаадалсадагhаа, архиншадай алхам бүхэндэ тэсэшэгүй оршон байдал тогтоожо шадаhанhаамнай элүүр энхэ байдалнай, ашаг үрэтэ ажалнай дулдыдаха байна.

А. МУРАВЬЕВ,
Загарайн районой прокурор.

«ХАЙША ХЭРЭГ ХАНДАhАНАЙ ХОЙШОЛОН

Бодото байдалай харуулhанай ёноор, гэмтэ ябадал гээшэ гансал ямар нэгэн хүнэй дээрээ ахагүй, дороо дүүгүй шэнгеэр, бэеэ hула табяад ябаhанhаа гү, али хойшоо эрьелтэгүйгөөр архида шунажа ороhонhоо гансал уламжалдаг бэшэ; харин манай ниитын эмхинүүдэй, архидалгатай тэмсэхэ талаар комиссинуудай, мүн ОВД-гэй участково инспекторнуудэй муугаар худэлдэгhөө болоно гэхэ хэрэгтэй. Ажалша коллективүүдтэ, сэхыень хэлэхэдэ, архиншадтай мүнөөшье хүрэтэр эбсэшэгүй тэмсэл ябуулагданагүй бшуу.

Нэгэ жэшээ дурдахамни. Онохойдо 12 мянга гаран хүн ажаhуудаг. 1987 ондо эндэхи модоной комбинадhаа 262 хүниинь hогтуугаар милицидэ абаашагдаа, эндэхи ПМК-гай 174 худэлмэришэн мүн лэ тэндэ оруулагдаа. Хэрбээ 1986 ондо Онохойдо үйлсэдэ hогтуу ябаhан 54 хүн баригдаhан hаа, 1987 ондо 220 хүн дайралдаа. Тиин гэhэнь, Онохойн поселково Советэй дэргэдэхи захиргаанай комисси бүхэли жэлэй түрша соо архишадта хабаатай ороодоо гурбан материал хараhан байна. Предприятинуудые нэгэшье хүтэлбэрилэгшын тоосоое комисси шагнажа үзөөгүй юм.

Тиихэдэ Онохойhоо 8—10 дахин шахуу үсөөн зонтой Шэнэ-Бэрээн hууринда архидалгатай тэмсэхэ талаар комисси 22 заседани үнэргэжэ, 64 хүндэ 2245 тухэригэй яла тохоhон байгаа. Энэ жэлэй гараhанhаа хойшо Шэнэ-Бэрээнэй комисси 4 заседани талаар түс заводто ямар хэмжээнүүдэй абтадаг, абтахаар хараалагдаhан тухай тодо харюу предприятийн хүтэлбэрнөө энэ удаа мүн лэ хүлеэнэбди.

БҮЛТАДАА ХАБААДАЯЛ!

КПСС-эй Центральна Комитет болон Совет правительство архидалгые усадхаха асуудалда анхаралаа hуладуулнагүй. 1987 онhоо эхилжэ, партийн ЦК-гай, СССР-эй болон РСФСР-эй Верховно Соведүүдэй Президиумүүдэй энэ асуудалаар удаа дараалан гаргаhан документнуud энээнийе гэршэлнэ. Архидалгатай тэмсэхэ хэрэг саг зуурын кампани бэшэ, харин үдэр бүриин үсэд нэтэрүү тэмсэл байха ёнотой гэжэ ойлгоноббди. Совет, ажахын зургаануud, ниитын эмхинүud гүрэн түрын удха шанартай энэ шухала хэрэгhээ хажуу тээ байха ёногүй бшуу.

«Арадай депутадуудэй Соведүүдэй архидалга усадхолгада хабаатай хуулинуудые бэелүүлхэ талаар худэлмэри тухай» РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй 1988 оной февралийн 26-да абаhан тогтоол соо hүүлэй үедэ Соведүүд энэ худэлмэриеэ hуладуулаа, тэрэнэй ёнотой удха шанарые сэгнэнэгүй, энэ асуудал шиидхэлгэдэ олониитые үргэнөөр хабаадуулнагүй гэжэ тэмдэглэгдэhэн байна.

Архидалгатай т

ТОЛИ

Энэ хуудаһандамнай:

- Наһанай габьяа
- Шүлэгүүдэй дэбтэрһээ
- Түрэл нютагаа түүрээлгэ
- «Байгал» ансамбль айлшална

СОЛОТО НҮХЭДЭЙМНАЙ НЭГЭН

МАНАЙ редакциин түүхэдэ саг сагтаа амжалгатай, магтаалтайгаар ажаллажа гараһан нэрэ солотон олон юм.

Тэдэнэр булгадаа элиисэгүүдэйнгээ эртэ холоһоо эхитэй түрэлхи хэлые үнэн зүрхэнһээ үмэгшэлэн хүндэлжэ, уута баялигыень нарибшалан уудалжа, тодо һайхан шэнжыень хизаар нютагайнгаа хүргэлтын, арадайнгаа оюун бэлигэй дэбжэлтын хэрэгтэ ашаглаһаар ерэһэн габьяатай.

Дүшөөд шахуу жилдэ «Буряад үнэндэ» ажаллаһан, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуулехэ дайнай хатуу шэрүүн үедэ баруун фронт дээрэ баатарлигаар тэмсэһэн үнинэй журналист, Буряадай АССР-эй соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ Намдак Цыбенович гэдэг габьяатанай нэгэн юм.

...Хатан Хёлгын үбэр бэеэр нэмжыһэн үзэсхэлэнтэ һайхан Обор-Үнгөө нютагта тэрэнэй бага наһан үнгэрөө. Арба наһатайдань эжынь наһа барана, эдирхэн Намдак саашадаа нагаса эжынгээ харгалзалга доро үлөө һэн. Тэрэ сагтань һургуули һударшье гэжэ байгаагүй һааб даа.

Хори гаран онуудаар лэ Обор-Үнгөө нютагтаашье «Улаан байшан», эхин һургуули гэдэгүүд нээгдээ һэн.

— Харганаатын урда бэеын таба, зургаан айлай хүбүүд, басагад — бидэнние нютагай-тэрэ үеыень һургуули һудартай Дамдин Цыремпилэй гэгшэ суглуулаад, хоёр таһалгатай өөрынгөө гэрэй нэгэ хубида 1926 оной үбэл үзэг, бэшэг заагаагша бэлэй,— гэжэ Намдак Цыбенович дулаанаар дурсана.— Бэшэг номдо һураха эрмэлзэл аргагүй ехэ байгаа. Хабарай шалгалтын үедэ хуушан монголоор гүймгэ уншадаг, бэшэдэг болоһон байгааб. Тиигээд лэ зураг зураха дүрэтэй байһан хадаа Үлэнтын добын «Улаан байшанда» ханьһ газетэ олоор бэшэжэ, зуражаг байгша һэм. Тэрэл үедэ РКСМ-эй гэшүүн болоод, нютагайнгаа эдэбхитэй үетэнөөр шэнэ байдалай түлөө али бүхы хэмжээ ябуулганууда хабаадалсадаг, туруушын коммунешье байгуулалсаа һэмди...

1929 оной намар Намдак хүбүүн анха түрүүшынхиеэ түмэр харгыда һуужа, Дээдэ-Үдэ (мүнөөнэй Улаан-Удэ) зорёо һэн. Эндэ хэблэлэй газарта хүдэлхэ буряад үндэһэн кадрнуудые бэлдэлгэ түлэг эхилжэ байгаа. Тэрэ үеын хуушанай полиграфистнуудай хүтэлбэри доро наборщигой мэргэжэлдэ һураад, удангүй хуушан монгол бэшэгээр гарадаг «Буряад-Монголой үнэн» газетын болоод журнал, номуудай корректорээр ажаллаа һэн. Тэрэл үеэр залуу бэшэшын статья, мэдээсэлнүүд толилогдожо эхилээ.

Удаань 1932—1934 онуудта Намдак Цыбенов советско-партийна һургуулида һуралсажа гараһанайнгаа һүүлээр, «Буряад үнэн» газетын штатна корреспондентээр наһанайнгаа ажал эхилһэн байгаа...

Эхэ оронойнгоо һүрөөтэ үдэрнүүдтэ — 1941 оной октябриин эхээр Сибириин алдарта дивизиин 93-дахи полкын бүридэлдэ жагсаһан Намдак Цыбенов дайшалхы замаа Москва шадарай Малоярославец һуурининаа эхилһэн юм. Тэрэ үедэ Москва тээшэ түлэг дугташажа байһан дайсадай түрилтые зогсоохо зорилготойгоор генерал Эрастовай командалһан Сибириин дивизи тусхайтаар шэлэгдэһэн байгаа. Тэрэнэй ээрэдэ Сибириин болон Забайкалиин хизаарай шэлэгдэмэл шэрхи хүбүүд жагсанхай һэн.

Намдак Цыбенов урда тэнь зенитнэ частьда алба хэжэ, дайсадай самолёдуудһаа Москвае хамгаалжа байһан юм. 1942 оной намар-үбэлэй добтолгын үедэ Малоярославец, Сычевка гэһэн нютагуудай оршондо айхабтар шанга шуһата тулалдаанууд болоо һэн. Сычевкын түлөө болоһон хатуу байлдаанда расчёдыень командир Рагозин алдалан унаба. Пулемётчик Н. Цыбенов саашадаа расчёдоо хүтэлбэрилжэ, шархатаһан хүлтэйшье һаа, дайсанай шанга түрилтые шадабритайгаар зогсоожо, командованиингаа даабарие амжалтатайгаар дүүргэһэн солотой юм. Москва хотые хамгаалһан байлдаануудта габьяатай байһанайнгаа түлөө сержант, коммунист Цыбенов «Шэн зоригой түлөө» медаляар шагнагдаа һэн.

Госпитальдо эмшэлүүлһэнэйнгээ удаа Намдак Цыбенов дахинаа фронтдо орожо, суута Курска туладаанай Ольховатка-Поныри гэһэн нютагуудта 35 хоногой туршада үргэлжэлһэн хатуу шанга тулалдаанай түлэг бурма соо пулемётно расчёдой командирай үялгые эрэлхэгээр дүүргээ юм. Эндэ сэхэ урдаһаань орожо ерэһэн дайсанай хүндэ танкые шадамараар тэнэлжэ усадхаһанайнгаа түлөө «Шэн зоригой түлөө» гэһэн хоёрдохи медальдаа хүртөө болэй.

Совет сэрэгшэд илалтата замаараа баруулжаал дабхюжа байгаа. Намдак Цыбеновэй алба хэжэ ябаһан 107-дохи стрелково полк Десна мүрэнние ябууд дундаа гаталжа гараха даабаритай һэн. Гэбэшье тэндэнь дайсанай эсэргүүсэлгэ айхабтар шанга байба. Украиный Сумска областиин газарта оршодог һуурин шадар болоһон шанга тулалдаанай үедэ мэргэн пулемётчик мүн лэ дайшалхы габьяа харуулжа, «Шэн зоригой түлөө» гэһэн медаляар гурбадахияа шагнагдаа һэн.

1943 оной сентябрь һарада Петровка гэжэ дэрээвэн тээһээ немецүүдэй шэнэ хүсэнүүд нэмэжэл байгаа. Эгээл тэрэ үедэ һамбаашалжа, манайхинай гол хүсэнүүдэй ерэтэр дайсадые тогтоохо хэрэг айхабтар шухала болоо һэн. Энэ харюусалгатай дайшалхы даабари Намдак Цыбеновэй расчёдто даалгагдаа юм. Тэрэ нүхэдөө үшөө дахин лаблаһан мэтээр шэнжэлэн хараба. Хэр газардашахаабибди? Хай даа, тэсэхэл, тулгахал хабди! Хажуудахим — узбек Гафуров, ород наводчик Назаров, казах Джамантаев, татар Юсупов гэгшэдтээ олохон лэ үхэлтэ тулалдаануудта эсэм мүрөө түшэлсэн, эрэлхэг зоригоо эршэдхэн гаралгаабди гэжэ расчёдой командир бодомжолно... Тэдэнэр дайсадай эшээлһэн газарһаа 600-гаа метрэй газарта хорожо хатуухан тэмсэлдэ бэлдэжэ эхилбэ. Уданшьегүй дайсан добтолгоёо эхилжэ, байлдааншье бижэгэнээ һэн даа. Тэрэ тулалдаанда түрүүлэн Гафуров унаа. Удаань Намдак Цыбенов ори гансаараи үлэшэһэнөө ойлгожо, улам улаһаден, нүүри байраяа һэлгэжэ байгаад, дайсадые залгаа зебдагүй хиргажа толгойгоошье үргэхэ аргыень абиртуулжа байба. Энэ тулалдаанда сержант Цыбенов өөнэдыхидөө холо таһарһан байгаа. Урагшаа хараханань — ирагар олон дайсанай сэрэгшэд хуу баран хиргуулшанхай, хүдэлхэ, үндыхэ юумэн үзэгдэбэгүй. Тэрэ һамбаанда пулемётчик һуури байраяа һэлгээд орхихо ёһотой байгаа. Дайсанай гарааг ерэжэ боломоор ори ганса газар — үргэн жалга байгаа. Намдак Цыбенов тэрэнэй гол толгойдо хороод, хүлеэжэ хэбтэбэ. Эгээл тэрэ үедэнь дайсанай олон тоото ябаган сэрэгшэд нүүөө талаһаа жалга руу бүхылдэн, гүйдэлөөрөө буужа, сугларжа эхилээ һэн. Эдэ бүгэдые альган дээрээ мэтээр хаража хэбтэһэн пулемётчик айхабтар даамай, доро зүрхэтэй байһан тула пулемёдойнгоо шэбха нэрэ һураг үй дараагүй, даруу бодомжотойгоор хүлеэжэ байгаа ха юм. Желгаар дүүрэн шахуу немецүүдэй суглараад, шэнэ добтолгодоо гараһынь тэндэ, Намдак Цыбенов станково пулемёдоо шадамараар залажа, дайсанай зуугаад шахуу офицер, солдадуудые анюулжархийһэн байгаа. Энэ шанга тулалдаанай удаа манай сэрэгшэд Петровкые эзэлжэ, тэрэнэй захада бута һандаргагдаһан пулемёдойнгоо хажууда шархатаад хэбтэһэн ганса сэрэгшэдые хаража, тэрэнэй эрэлхэг зоригые гайхажа, габьяагаарнь омогорхон таняа бэлэй.

Тиигэжэ энэ эрэлхэг габьяагайнь түлөө 107-дохи стрелково полкын командир Смекалкин, 55-дахи стрелково дивизиин командир Советскэ Союзай Герой, полковник Зиюльев гэгшэд Намдак Цыбеновые Советскэ Союзай Геройн нэрэ зэргэдэ зууршалһан байгаа. Гэбэшье СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй 1944 оной январиин 12-ой Указаар эрэлхэг пулемётчик засагай дээдын шагнал — Ленинэй ордендо хүртэһэн юм.

Намдак Цыбенович Цыбенов Варшава шадар дурбэдэхиеэ хүндөөр шархатажа, дайнай хоёрдохи группын инвалид боложо бусаһан байдаг. Нютагаа ерэжэ, шархынгаа гуйсэд эдэгэхэдэ, хуушанайнгаа мүн лэ дайшалхы зэбсэг — хурса гуурһаяа барин, редакцидаа ажаллажа захалаа һэн. Республикынгаа тэрэ үеынТориин, мүн Захааминай районуудта байжа тусхай корреспондентээр, мүн һүүлдэнь редакцидаашье наһанайнгаа габьяата амаралтада гаратараа эсэшэ сусашагүйгөөр ажаллаа юм. Тэдэ бүгэдыень гэршэлһэн шагнал хайранууд мүн лэ олон байха. «Шэнэ ба тунга газар ашаглаһанай түлөө», «В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жилэй ой. Шэн габьяата ажалай түлөө» гэһэн медальнуудаар, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотануудаар олон дахин шагнагдаа бэлэй. Мүн Намдак Цыбеновичтэ республикын соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдоо һэн.

Намдак Цыбенович наһанайнгаа амаралтада гарааршье байхадаа, Буряадай эрдэмэй түбэ, хэлэ, бэшэгэй эрдэмэй доктор Ц. Б. Цыдендамбаевай уряалаар монгол гар бэшэгэй сектортэ нилээд удаан ажаллаа бэлэй.

Эдэ үдэрнүүдэ алдарта сэрэгшэ, журналист, арадайнгаа соёлой хүгжэлтэдэ ехэ хубита нэмэриеэ оруулһан Намдак Цыбенович Цыбенов наһанайнгаа наядахи дабаанда гараба. Наһанайнгаа, хани Цыбикмид Жаргаловнатаа Намдак Цыбенович 53-дахи жилдээ олон тоото ашанар, зээнэрээ энхэрэн жаргаха, энхэ амгалан ажаһууна.

Б. ЖАНЧИПОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: дайнай гурба дахин шэн зоригто, ажалай ветеран, Буряадай АССР-эй соёлой габьяата худэлмэрилэгшэ Н. Ц. ЦЫБЕНОВ.

ШЭНЭ ШҮЛЭГҮҮДҺ

Доржи Д

Уян агшан

Аажамхан үдэрэй тэндэ
Аалихан урдаһан голой
Набтархан эрьеын элһэндэ
Налгайлан наадагша бэлэйб

Халуухан элшэдэ
жэгнүүлһэн
Хайр шулуу гэшхэхэдэм,
Улаахан улыем
гэжэгэнүүлһэн
Уян агшан һайхан бэлэй.

Элһэ шорой элдэжэ,
Элбэгээр хэрэм баряад,
Сахюур шулуу бэлдэжэ,
Сагаалса буудагша бэлэйб.

Бэеынгээ халууе бууруулхаа
Бушуу уһанда шунгахадам,
Улаахан зүрхыем
дуурууулһан
Уян агшан һайхан бэлэй.

Ондоо наада һанажа,
Ошоһон сагые обёоронгүй,
Сэдьхэлээ дүүрэн ханажа,
Сэнгүүхэн наадагша бэлэйб.

Удаан наадаад үлдэһэн
Урихан үридео яаража,
Үлзытэ эжын ерэһэн
Уян агшан һайхан бэлэй.

Сагаан һара

Ёохор наадажа, ёноо
хүндэлһэн
Ёрхо харбажа, заншалаа
һэргээһэн
Ажалша, дууша буряад
хүбүүдэй
Абари зангыень арюун
сэбэр пэ.

Хүлэгоо орууджа,
урилдаа хэһэн,
Хүлоо дабшалжа,
шагай шүүрэһэн
Ажалша, дууша буряад
хүбүүдэй
Аяг аашань анхаһай
эхитэйп.

Бэеэ шангалжа,
хүсөө туршаһан.
Бээлэй хаяжа, һээр шааһан
Ажалша, дууша буряад
хүбүүдэй
Амарха сагынь аятай
болонхой.
Бэе бэедээ мэндэ һайниие
хүсэел,
Бэе бэеынгээ гэртэ
айлшалаал,
Сагаан эдеэнэй дээжэлээ
хүртэе.
Сэгээ, тараһаа заатагүй
амсая

ОЛОМШО

Хүнэй ажабайдал хизааргүй далай мэтэ.
Хоеһэтэмэ долгид хүл доогуурш гулгаха,

Шинии онгосо хэзээб даа нэгэтэ,
Шэнгээгүй һаа, нэгэл эрьедэ тулгаха.

Аба, эжын үреэл тогтоон абаһан
Арбан долоотой хүбүүн аянда мордодог.

Наһанайнгаа харгыда олохон үндэрые дабаһан
Налгай эжын нюдэн уһатажа хордодог.

Гэнэн хүбүүнэй урда тэнгис далай
Гүнзэгы уһаяа дабхасуулан яаралгүй урдахуулха.

Эзэгүй онгосодо һуужа хүбүүн ябалай.
Эбхэрһэн долгид онгосыень хайшаньшьеб дахуулха.

Шулуун зүрхэтэй шуумар лэ хүбүүн һаа,
Шэлэһэн эрьедээ төорингүй хүрэжэ магад.

Шубуун зүрхэтэй уймархан үри һаа,
Шэлэһэн эрьеэ олонгүй үнгэрхэл алад.

Хизааргүй далай соо төорихэ үриие
Хүтэлжэ ябаха оломшын нэрые дүрдая.

Төориһэн хүби заяанда зүб харгые
Түби дэлхэйдэ олгохо оломшые магтая!

ХЭН ХААНА ОШОХОБ?

★ «Комсомольский» аралдээрэ СССР-эй Агаарай Флодой үдэртэ зорюулагдаһан һайндэр үглөөдэр 11 часһаа эхилхэ юм. 12 часһаа авиапредприятиин уран һайханай булгэмэй концерт, спортын мүрысөөнүүд үнгэргэгдэхэ.

★ Ленинэй орденто ЛВРЗ-гэй Соёлой ордондо мүнөөдэр 20 часһаа заводой залуушуулай үдэшэ үнгэргэгдэнэ. Мүн Сергей Орешковэй нэрэмжэтэ парк соо «Эб найрамдал, Нара зуранабди» гэһэн конкурс үхибүүдэй хабаадалгатайгаар үнгэргэгдэхөөр хараалагданхай. Конкурс үглөөдэр 14 часһаа эхилхэ юм.

★ Ажалай Улаан Тугай орденто авиационно заводой «Рассвет» гэжэ Соёлой ордон соо мүнөөдэр 19 часһаа СССР-эй Агаарай Флодой үдэртэ зорюулагдаһан авиационно-спортивна һайндэр үнгэргэгдэнэ. Мүн 20 час 30 минутаһаа искусствын мастернуудай концерт, 22 часһаа — дискотекэ. Үглөөдэр эндэ 11 часһаа «Далита онгосонуудые бүтээгшэдтэ зорюулагдана» гэһэн радиогазетэ, 12 часһаа хүүгэдэй утренник, 14 часһаа спортын нааданууд эмхидхэгдэхэ юм. Харин 17 часһаа «Софит» гэһэн арадай кукольна театрай зүжэг, 18 часһаа ветерануудай хоорой, «Рябинушки» гэжэ дуу, хатарай эхэнэрнүүдэй булгэй концертнүүд, 19 час 30 минутаһаа «Скоморохи» гэһэн Ленинградай соёлой институтдай ансамблиин концерт, удаань дискотекэ үнгэргэгдэхэ юм.

★ Улаан-Удэ хотын ажалшадай амардаг, сэнгэдэг парк соо мүнөөдэр 12 часһаа радиогазетэ, 14, 16 часта үхибүүдэй зурагуудай конкурс, эстрадын мэдээжэ артист М. Евдокимовтай уулзалга болохо.

ШЭНЭ НОМ

Олон номуудые хэблүүлжэ һаала мэдээжэ болоһон поэт Алексей Бадаевай шүлэгүүдэйнь эзэлжээтэ согсолбори «Олзон-Туяа» гэжэ нэрэтэйгээр Буряадай номой хэблэлээр гаргагдаба. Энэ ном соонь элдэб жанрай зохёолнууд: уян мүртэ шүлэгүүд, сонет, баллада болон поэмэнүүд оруулагденхай.

Шэнэ суглуулбари соогоо поэт Эхэ орон, арад зон, ажал хэрэг, тоонто нютаг болон тэрэнэйнгээ гоё һайхан байгаалиие зураглан дуулана.

Жэшээлхэдэ, өөрынгөө тоонто нютаг тухай шүлэгөөр номынь эхилнэ:

Оршолон дэлхэйдэ
омогорхон ябаха
Омог дорюун Эхэ оронтойб.
Баяр, гунигыем хубаалдан
абаха
Баян нютаг — Олзонтойб.

Поэт дэлхэй дээрэ амгалан тайбан ажана жергэн һуухада ямархан бэ гэһэн асуудалда иигэжэ харюусана:

Амгалан газар дээрээ
жарган, баясан, гайхан,
Амилжа, тэмсэжэ ябахада
Ямар һайхам!

(«Холын Ориноко дутын
Оронго тухай дуун»).

Байгал далайда зорюулһан мүрнүүд, мүн БАМ тухай шүлэгүүд согсолбори соо олон даа. Поэт иигэжэ бэшэнэ:

Байгал БАМ хоёр сагай
холбоон бэшэ,
Аймагай, айлнуудай,
арадуудай холбоон.
Нүхэсэлэй һабагшатай хани
барисаан
Ямаршье бэрхэшээлые
дабажа шадаал.

(«Байгал БАМ хоёрой
магтаал»).

Тусхай бүлэг болгогдон дэлхэй дээрэ хүн түрэһэн тухайда поэдэй түүрээхэнь һонин:

Хүн нэрэ зүүхэ гэшэ
Хүнгэн бэшэ юм,
Хамагһаа ехэ
Харюусалгатай юм.

Инаг дуран тухай мүрнүүд мүн баһа бүлэг болгогдон согсолборидо оруулагденхай:

Дуран —
домогто талые хотос гүүлэдэг
омог дошхон һүрэг адуун.

Дуран —
үнгын сэсэгэй үрэ тараан,
үргэлжэлүүлдэг зүгын дуун.

Шүлэгүүдэйнь согсолбори соо оруулагдаһан «Эхэнэрэй хуби заяан» гэһэн поэмэ уншаһшадай анхарал татаха байна. Энэ поэмые поэт Агуулехэ Илалтын 40 жилэй ойдо зорюулһан байха юм.

Дүшөөд жилдэ эдэгээгүй
шархыемнай шэдэрээжэ,
Дүшөөд жилдэ
бууруагүй үбшыемнай
һэргээжэ,
Илалтын үдэр
ерэбэл даа.
Дүшөөд жилдэ
һулараагүй солыемнай
хуурдажа,
Дүшөөд жилдэ
бадараагүй
дурсалгыемнай
дуудажа,
Илалтын үдэр ерэбэл
даа.

Дайнай аюулта хохидолыг поэт иигэжэ үгүүлнэ:

Дайн — шамһаа
болохо,
хэды олон зүрхэд.
Гандаһан сэсэгүүдтэл,
дэмы хагдарааб!!
Дайн — шамһаа
болохо,
хэды олон эхэнэр
Эхын жаргал эдлэнгүй,
хэтын бэри зандаа
дэмы үнтарааб!!

Эб найрамдалай түлөө тэмсэхые поэт уряална, хэтэ мүнхын алдар солые, илалтые туйлагшадта түүрээнэ:

Дайнай болохогүйн түлөө,
Эб найрамдалай түлөө,
Та бүгэдэнэй түлөө
Эрид шангаар тэмсэе!
Хамаг дэлхэйе абарагшад,
Харата фашизмые дарагшад,
Тэндэ бүдэрэн үнагшад,
Мэндэ мүнөө ябагшад,
Танда алдар соло!
Алдар соло!

Орон нютагаа, түрэл байгаали, арад зоноо магтаһан шүлэгүүд согсолбориин ехэнхи хубиие эзэлнэ. Эдэ мүрнүүдтэйнь үргэн никтэ уншагшадаймнай һонирхон танилсахень дамжаггүй.

Н. ДУГАРОВ,
хэлэ, бэшэгэй эрдэмэй
кандидат.

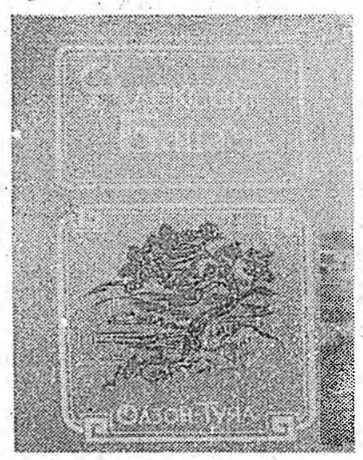

ХОЛЫН АЯН ҮРГЭЛЖЭЛҺӨӨР

Буряадай гүрэнэй хатар, дуунай «Байгал» ансамбль оронойнгоо баруун- урда зүгэй хизаар нютагуудаар — Одессэ хотодо уран бэлигээ харуулжа эхилээд, саашадаа Хара далайн эрьеын үшөө гурбан томо хотодо хүрэхэ.

Энэ һарын хуушаар ансамблиинхид Украиный ССР-эй түб Киевэй ажалшадта концерт наадана харуулаад, Москваһаа эхилжэ, Россин түбэй,— тусхайлбал: Пензэ, Рязань, Тамбов, Липецк, Воронеж, Белгород, Ростов-на-Дону — хотонуудаар гаража, манай аха дүү Хальмагай АССР-эй Элистэ хотодо, мүн тэндэхи худөө нютагуудай ажалшадта уран бэлигээ харуулаад, Хойто-Кавказай, Краснодарай хизаарта ута замда дүүргэхэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «Байгал» ансамблиин уран хатаршад.

Б. НАМДАКОВ.
Г. ЕГЕРИИН фото.

Кино, театрнуудта

БУРЯТСКАЯ ФИЛАРМОНИЯ
В концертном зале (пр. Победы, 17)— концерт артиста эстрады, пародиста, Михаила ЕВДОКИМОВА — в 16, 18.
«ДРУЖБА»
МУЛЬТФИЛЬМЫ — в 10, «КИНГ-КОНГ» (2 серии)— в 12, 15, 18-10, 20-40.
«РОДИНА»
ПОХИЩЕНИЕ В ТЮТЮРЛИСТАНЕ — в 9-50, 16-40, ТАНЦОР ДИСКО — в 14, 21, ЦВЕТОК В ПЫЛИ — в 11-20, 18-10.
«ПРОГРЕСС»
Красный зал — ДАНДИ ПО ПРОЗВИЩУ КРОКОДИЛ — в 9-30, 11-20, 13-10, 15, 16-50, 18-40, 20-30, 22-20. Зеленый зал — БАШНЯ — в 9-40, 11-30, 16, 20-20, 22, ДЕСЯТЬ НЕГРИТЯТ (2 серии)— в 13-20, 17-40.
«ЭРДЭМ»
ПОСЛЕ ДОЖДИЧКА, В ЧЕТВЕРГ...— в 9-40, 12-40, ТРЕТИЙ ДРАКОН — в 11-10, 14-20, РАЗ НА РАЗ НЕ ПРИХОДИТСЯ — в 16, 17-40, 19-40, 21-40.
«ОКТЯБРЬ»
УРА! У НАС КАНИКУЛЫ!— в 9-40, ХОЛОДНОЕ ЛЕТО ПЯТЬДЕСЯТ ТРЕТЬЕГО — в 14, 16, КАК ТРИ МУШКЕТЕРА — в 11-20, 18, 20-30.
ВИДЕОЗАЛ (Дворец бракосочетаний, ул. Ербанова, 12)
ДВА ЧАСА С БАРДАМИ — в 9-30, ВСЕ ПРОТИВ ОДНОГО (2 серии, до 16 лет)— в 12.
«АРШАН»
СКАЗКА ПРО ВЛЮБЛЕННОГО МАЛЯРА — в 17, ПРОЩАЙ, ШПАНА ЗАМОСКВОРЕЦКАЯ — в 19, 20-40.
«БАЙКАЛ»
МУЛЬТФИЛЬМЫ — в 16, ЛАТИНОАМЕРИКАНЕЦ — в 19, 21.
«ВОСТОК»
СКАЗКА О ГРОМКОМ БАРАБАНЕ — в 15-30, ВВЕРХ ТОРМАШКАМИ (2 серии)— в 18, 21.
ПАРК КУЛЬТУРЫ имени ОРЕШКОВА
МАУГЛИ — в 11, 13, 15, ВСЕ ПОБЕЖДАЕТ ЛЮБОВЬ — в 18, 20, НОВЫЕ АМАЗОНКИ — в 22.

ПРАВДА БУРЯТИИ

★ КПСС-эй ЦК-гай Политбюродо.

★ «Газетын номерто — шухала мэдээсэл» — суглуулбари.

★ «Хурдадхалгын нөөсэнүүд» — материалнуудай суглуулбари.

★ «Твороговодохи конвейер» — фоторепортаж.

★ «Правда Бурятии» газетэдэ харюусана. «Час бүхэнэй үнэ сэнтэй үедэ».

★ Партийна ажабайдал: коммунист ба хубилган шэнэдхэлгэ. «Бюрократидай эрюулгэ соо» — Т. Усольцевагай статья.

★ Хубилган шэнэдхэлгын замаар. «Бюрократидай хүсэн хүрэхэ гү?» — Л. Левченкын статья.

★ Экономико хубилган шэнэдхэлгын үедэ. «Нэгэ ээзэтэй болоходоо» — Н. Пичуевай статья.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: индекс 670000

УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор — 2-50-96, приемная — 2-54-54, зам. редактора — 2-68-08, зам. редактора — 2-62-62, отв. секретарь — 2-50-52, секретариат — 2-66-76; отделы: партийной жизни — 2-60-91, пропаганды — 2-56-23, промышленности и строительства — 2-61-35, сельского хозяйства — 2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта — 2-69-58, культуры и школ — 2-60-61, 2-57-63, информации — 2-34-05, переводов — 2-54-93, писем и селькоров — 2-67-81, корректорская — 2-33-61, выпускающие — 2-35-95, собственные корреспонденты: п. Баргузин — 91-1-44, п. Кырен — 91-7-18, Северобайкальск — 35-73, п. Хоринск — 55-6-99.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 49. Н-03540. № 191.